EN 6346 Presse ja Informatsio
Riikliku Nõukogu Tõnismägi 11 (2 ekr)
Raamatukogu

PÄRNU TEATAJA

NR. 62. NELJAPÄEVAL, 25. MAIL 1944. A. 4. AASTAKAIK. UKSIKNUMBER 5 PENNI

Ilmub teisipäeval, neljapäeval ja laupäeval. Tellimishind: kodumaale Rmk. 0.60 ja välismaale Rmk. 1.— kuus. Aadressi muutmine 20 pn. Kehtivad kuulutuste hinnakirjad: O — nr. 1 ja R — nr. 1. Paide Trükikoja trükk. ● Toimetus ja talitus: Paide, Turg 10, tel. 30. Toimetuse kõnetunnid tööpäevadel kl. 8—12. Talitus avatud tööpäevadel kella 8—17.30, laupäeval kl. 8—13. Peatoimetaja Johannes Kaup. Väljaandja: Kirjastus Eesti Ajaleht

Vaenlase suurrünnakute ägedus

Nettuno sillapealt kasvas veelgi

Mõlemal pool Cisternat käivad rasked võitlused. Vaenlasele tekitati raskeid tankikaotusi. Idarindel valitseb endiselt vaikus

Führeri peakorterist, 24. mail. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Vaenlane jätkab oma suurrünnakut Nettuno sillapealt kasvava ägedusega. Väga tugeva kahurväe ja tankijõudude panusel ning arvukate lahinglennukite üksuste toetusel õnnestus tal mitmes lõigus saavutada sügavamaid sissemurde meie rindesse. Eriti on kõlmas rasked võitlused mõlemal pool Cisternat.

Lõunarinde läänetiival ja Sonnino ning Vallecorsa vahelises kurulises mägimaastikus võideldi ägedasti. Eilse päeva võitluste raskuspunkt asus endiselt Pico-Pontecorvo ruumis. Siin laial rindel ründavale vaenlasele paiskusid meie vahvad üksused võitluste tulipunktides vastu ja peatasid nad. Seejuures hävitati 51 vaenlase tanki. Piedimonte lõigus teostas vaenlane eile ainult nõrgemaid edutuid rünnakuid.

Idarindel tekkis meiepoolsete edukate rünnakküksuste ürituste kõrval ainult vähest võitlustegevust.

Tugevad saksa võitluslennukite üksused teostasid viimasel ööl koondatud rünnaku Shepetovka raudteesõlmpunktile. Tehti kindlaks tugevaid tulikahjusid ja plahvatusi.

Põhja-ameerika pommilennukid ründasid eile mitut asulat okupeeritud läänealadel ja Edela-Saksamaal. Saarbrückeni linnapiirkonnas tekkis elamutekahjustusi ja inimkaotusi. Üksikud briti lennukid heitsid möödunud ööl pomme Berliinile ja Reini-Westfaali piirkonnale.

Ööl vastu 23. maid tekkis kanali mitmes mereplirkonnas arvukaid lahinguid sõjalaevastiku julgestussõidukite ja briti kiirpaatide vahel, kusjuures vigastati mitut vaenlase paati.

Eile lõunatundidel uputas üks vaenlase allveelaev Hispaania sadamas Saita Caballos Bilbao lähedal rahvusvahelist õigust rikkudes ühe seal asunud saksa auriku.

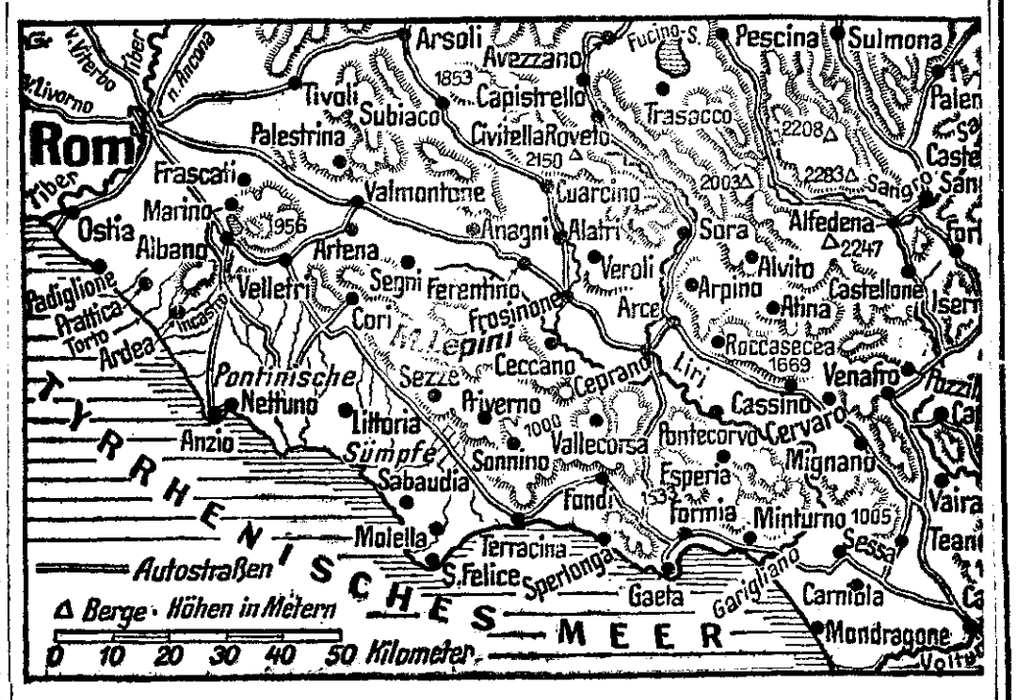

Nettuno juures tugevnesid võitlused

Idarindel hävitati mitu vaenlase kütidiviisi ja üks soomusbrigaad

Führeri peakorterist, 23. mail. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Nettuno sillapeal tugevdas vaenlane tänase päeva varastel hommikutundidel oma kahurväe tegevust kuni turmtuleni. Ta alustas selle järele lahinglennukite, ning tugevate jalaväe- ja soomus jõududa panusega rünnakut edela ja lääne pool Apriliat ja Cisterna-Littoria lõigus. Võitlused on täies hoos. Lõunarindel seti nurja vaenlase katse valdutada üllatusrünnakuga Terracinat suutis vaenlane omandada ühe kõrgustiku. Suurrünnaku raskuspunkt asus ka eile Lenola-Pontecorvo lõigus ja Piedimonte juures. Meie vaprad väed paiskasid tugevate jalaväe ja soomusjõududega ründava vaenlase, kes ründas ägeda kahuritule ja lahipommitajate ettevalmistuse järele, visades võitlustes tagasi ja tekitasid talle raskeid kaotusi. Kus tal õnnestus üksikutes kohtades sisse murda, riivistati sissemurrukohad või puhastati need vastulöögiga. Eriti vihased võitlused möllasid Pontecorvo ja Piedimonte juures. Kõik tugevaima kahuritule ja lainelise lennukitepanusega toetatud vaenlase läbimurrukatsed purustati seal kahurite ja granaadiheitjate koondatud tules. Selles lõigus rakendatud väeosad mäestikuvägede kindrali Feuersteini juhtimisel on päevi kestnud rasketes võitlustes väljapaistvalt võidelnud ja osutanud erilist tublidust.

Idas möödus päev vähese kohaliku võitlustegevuse juures rahulikult. Jõeküärupuhastamise järele Dnestri alamjooksul lõpetati võitlused lõuna pool Dubosarit. Jalaväe- ja soomusüksused purustasid siin, saksa ning rumeenia võitlus- ja lahinglennukitest väljapaistvalt toetatuna, hulga nõukogude kütidiviise ja ühe soomusbrigaadi Vaenlane kandis kõrgeid veriseid kaotusi, ja kaotas peale selle 2000 vangi, 47 tanki, 71 kahurit ja arvukalt sõjamaterjali.

Üks võitluslennukitetüksus teostas viimasel ööl rünnaku Dshenkoi raudteejaamale Põhja-Krimmis, tekitades tulikahjusid ja plahvatusi.

Põhja-ameerika pommilennukid teostasid eile päeval terrorirünnaku Kieli piirkonnale. Tekkis kahjustusi eriti elamukvartaalides ja kaotusi elanikkonna hulgas. Raskete tõrjetingimuste juures tuliatati alla 22 vaenlase lennukit.

Möödunud ööl ründasid briti lennukid rida saksa linnu. Eriti Dortmundis ja Braunschweigis tekkis kahjustusi elamukvartaalides ja kaotusi elanikkonna hulgas. Õhutõrjejõud hävitasid 46 neljamootorilist pommilennukit.

Tugevad raskete saksa võitluslennukite üksused ründasid möödunud ööl uuesti Portsmouthi sadamat Inglismaal. Sihtrunnis võis märgata ulatuslikke tulikahjusid ja hävitusi. Kiired võitluslennukid jätkasid võitlust üksikute eesmärkide vastu Ida-Inglismaal.

Käesoleva võitluse lõpul seisab kolmikpaktiga ühinenud jõudude võit

Telegrammide vahetus Saksa-Itaalia sõprus- ja liidulepingu 5. aastapäeva puhul

Saksa-Itaalia sõprus- ja liidulepingu allakirjutamise 5. aastapäeva puhul leidis Führeri ja Duce vahel aset järgmine telegrammide vahetus:

Führer Ducele:

Duce!

Viie aasta eest sõlmitud sõprus- ja liidulepingus avaldasid meie mõlemad rahvad oma taheti kõigiks aegadeks koos töötada enda elutõiguste kaitseks sõpruses ja üksmeeles. Mõeldes sellele ajaloolisele tähtsusele saadan Teile kogu saksa rahva nimel oma siiraimad ja südamlikemad soovid ja tervitused. Ühtlasi väljendan oma vankumatut teadvust, et vaatamata kõigile raskustele, mida tuleb ületada, seisab saatuslikku võitluse lõpul kolmikpakti jõudude võit kui kindlaim tagatis meie rahvaste õnnelikuks ja vabaks tulevikuks.

Adolf Hitler

Duce Führerile:

Rahvus-sotsialistliku Saksamaa ja fašistliku Itaalia, miliiseid ühendavad ühised ideaalid ja tahe käia saatuse poolt ettemärgitud teed kuni lõpuni, sõprus- ja liidulepingu allakirjutamise aastapäeval tahaksin Teile, Führer, nuosti ka Itaalia sotsiaalvabariigi nimel väljendada oma sügavamat austu Suur-Saksamaa ja tema liitlaste relvade võidusse, kuna vabariikliku Itaalia uued üksused on valmis ühise asja eest välja astuma.

Mussolini

Tükeldatud laipade mäed

Enamlased teevad lagedaks kõik külad

Lublin, 23. 5. (DNB) Dubno sunnitöölaagrist põgenenud poola ehitustööline Stanislav Scholtysek jutustas Poola ametiasutustele järgmist:

„Niipea kui enamlased saabusid Kamenica-Volynaskasse, suuniti kõik mehed 16 kuni 65 eluaastani astuma punaarmeesse, kusjuures ei ervestatud haigusi ega vigastusi. Mehed viidi väljaõppelaagrisse Dubnos. Kuna minul on ühe õnnetuse tagajärjel jalg kange, nii et ma ei saanud sõjalisi harjutusi kaasa teha, siis saadeti mind Dubno lähedusses asetsevasse sunnitööläagrisse, kus võimutses juut Rubin. Töö, mida mul siin tuli teha, oli julmim, milleks inimest üldse saab sundida. Mind määrati mullatööliste gruppi. Töö aga seisis selles, et ma pidin matma enamlike mõrvarite ohvreid. Hirmsatest vigastustest hoolimata — paljudel olid silmad välja torgatud, keel välja kistud, teistel puudusid käed ja jalad — tundsin ohvrite seas riiete järgi ära oma naise ja mõlemad tütred. Päeva jooksul pidin mulla alla ajama terved kuhjad tükeldatud inimkohasid."

Berliin, 23. 5. (DNB) Nõukogude väeosade poolt okupeeritud Daryiovi külast Brazani läheduses õnnestus ööl vastu 16 maid 40 isikul põgeneda Saksa võitlusliinide juure. Hiljem järgnes neile veel 30 isikut, nende hulgas kohalik koolispetaja Parikov, kes seletas:

„Nälja pärast pidime lahkuma oma kodukohast, sest nõukogude sõdurid võtsid meilt kõik loomad ja viljatagavarad ära. Kõik mehed 18 kuni 50 aasta vanuses mobiliseeriti. Tüdrukud ja naised 15. kuni 30. eluaastani küüditati ära. Meie, järelejäänud, otsustasime siis põgeneda sakslaste juure. Kui aga enamlased märkasid esimese salga, 40 isiku põgenemist, hakkasid nad pidama jahti nende peale, kes olid maha jäänud ja kõik, kelledel ei õnnestunud põgeneda, lasti maha. Meie, 30 isikut, olime viimased, kes veel pääsesime. Ja meil ei ole midagi muud olemas kui ainult need riided, mis seljas."

Bose juhib rindel ise võitlusi

„India vabadusvõitlus ei saa enam nurjuda"

Tokio, 23. 5, (DNB) India rahvusarmee ülemjuhataja Subhas Chandra Bose ütles ühes jutuajamises, mille ta andis „Yomiuri Hošši" sõjakirjasaatjale oma peakorteris India rindel: „Kuidas ka inglased püüakeid peatada meie edasitungi Indiasse, nad ei suuda siiski meid takistada kätte võitmast iseseisvust. Meie vabadusvõitlus ei saa nurjuda. See ilmneb juba tõsiasjast, et meie jõud on tunginud juba Briti eelkindlustesse, mille väljaehitamiseks vaenlane tarvitas väga palju aega."

Mahatma Ganthi vabastamise kohta ütles Bose: „Olen kindel, et Mahatma rõõmustab minu tagasitulekust Indiasse kuulda saades. Kui ma India vägedega marsin Kalkutasse, saadab Mahatma telegraafi teel oma õnnesoovi, nagu ta mulle enne minu põgenemist lubas. See päev oleks hetkeks, mil india rahvas kogunegs Azad Hindi ajutise valitsuse ümber. Me sõdime selle päevani, mil India on vaba. Olen õnnelik teadmisest, et minu püüded hakkavad vilja kandma."

„Yomiuri Hošši" kaastööline kirjeldab Bose tegevust ja ütleb, et Bose viibib koos India rahvusarmeega laagris lageda taeva all, magab ainult kolm tundi päevas, hooliteb ise oma vägede eest ja käib ka sageli eesliinil, et juhtida operatsioone vaenlase vastu.

Sõjavangide vahetus

Saksa sõdurid Inglismaalt koduteel

Berliin, 22. 5. (DNB) Välisministeerium on viimasel ajal uuesti pidanud läbirääkimisi raskesti haavatud saksa sõdurite ja sanitaride nue väljavahetamise üle Inglismaalt sõjavangist briti raskesti haavatute ja sanitaride vastu, kes viibivad sõjavangidena Saksamaal. Nende läbirääkimiste tulemusena saabusid saksa sõdurid ja sanitarid nüüd aurikuil „Gripsholm" ja „Gravica" Barcelonasse.

Nad võeti Führeri nimel südamlike tervitustega vastu kindralkonsul dr. Krolli poolt. Vastuvõtmisel viibisid välisministeeriumi, Saksa Madridi saatkonna, sõjaväe ja kohaliku Saksa elanikkonna esindajad. Hispaanlastest olid kohal Hispaania kohalikke ametiasutuste, Falangi ja Hispaania välisministeeriumi esindajad. Kohal viibis ka rahvusvahelise Punase Risti esindaja.

Suurejooneline asundustegevus Bulgaarias

Sofiast. Nagu selgub äsjailmunud Bulgaaria põllutööministeeriumi aruandest, asustati möödunud aastal ümamarguselt 24 000 perekonda maale. Asunikkudele kasutamiseks antud maaala ulatub kokku 32 000 hektaarile. Rohkem kui 2000 juhul püstitati perekonna tarvis ka elamu ja vajalikud kõrvalhooned. Nagu aruandest edasi selgub, jätkatakse tänavu asundustegevust veelgi suuremas ulatuses. Ka edaspidi kannab riik asunikkude eest hoolt. Peale selle antakse neile kergendusi ka maksude alal, nii et nende eksisteerimine on igati kindlustatud.

Äärmiselt elav osavõtt rahvahääletusest

Kopenhagenist, 23. 5. (DNB) Täna lõppes Islandis kolmepäevane rahvahääletus Islandi lahkulöömise kohta Taanist ja vabariikliku põhiseaduse maksmapanemise üle. Nagu siinne Islandi saatkond Reykjavikist saabunud andmeil teatab, oli hääletusest osavõtt väga elav. Mitmes valimispiirkonnas on see ulatunud 90 kuni 99%-ni Reykjavikis endas ulatus hääletusest osavõtjate arv teise hääletuspäeva õhtul 82%-le. Hääletus oli salajane. Häälte lugemine võtab Islandi hõreda asustuse ja üksikute kaugete eraldatud asulate tõttu veel hulk aega.

Tabage vaenulised langevarjurid!

Võidelge halastamatult bolshevike saboteerijate ja bandiitide vastu

Stalini punased hunnid ähvardavad Eesti püha põllupinda. Õlg õla kõrval koos sinu rahva sangarlike poegadega võitleb saksa sõdur sinu kodumaa vabaduse eest. Mis Stalinil rindel ei õnnestunud ja iialgi ei õnnestu, seda püüab ta nüüd tasa teha löögiga seljatagant. Lennukeis tuuakse saboteerijaid ja kurjategijaid üle võitluspiirkonna tagalasse, kus nad maha poetatakse langevarjude abil. Nad plaanitsevad ühes valgustkartva elemendiga, kes varjab end metsades ja rabades, ebainimlikke kallaletunge teie elule ja varandusele. Need terroriaktid ei suuda vähimalgi määral segada Saksa juhtkonna plaane või kavasid.

Eestlased! Langevarjurite roimarlik tegevus on suunatud ainuüksi teie vastu. Teie naised ja lapsed, teie majad ja talud on ohustatud. Kaitske end kogu omajõuga selle surmavaenlase vastu!

Näidake end väärilistena oma poegadele, kes rindel teie kodumaad kaitsevad!

Autu on igaüks, kes püüab kõrvale hiilida võitlusest kuritegelike jõudude vastu. Autu on see, kes praegusel ajal ükskõikselt päevast-päeva elab. Autu on, kes Stalini roimaritega koos töötab. Kuidas tahate oma sangarlikele poegadele veel silma vaadata, kui te oma kohust pole täitnud võitluses punatimukate vastu?

Pange tähele langevarjureid ja tabage nad!

Maandumise hetkel on ka relvastatud langevarjur võitlusvõimetu. Seal peate teie otsustavalt ja kohkumatult ründama!

Kui teil ei õnnestu eemalekalduvale langevarjule ligi pääseda, siis teatage nähtust viivitamatult lähimale ametiasutusele (sõjaväele, SS-le, politsellle, linnapeale jne.)

Kõikjal teie kodumaal seisavad saksa ja eesti relvakandjad iga hetk valmis oma kogemusi ja jõudu rakendama langevarjurite ja bandede vastu. Iga otsekohe edasiantud teade, iga vaid mõõdaminnes tehtud avaldus märgatud langevarjurite või bandede koondamise üle, või isegi oletus, et kavatsetakse toime panna mingi sabotaažiakt, on suurima tähtsusega!

Vaikimine nähtust ja märgatust aga asetab teid ühele pulgale kurjategijatega ja karistatakse samuti kui aktiivne kaasabi sõjaseaduste järgi.

Eestlased! Keegi ei muutu oma kodumaa reeturiks! Kaalul on teie perekonnad, teie varandus, teie au! Purustage punased põletajad ja mõrvarid! Haarake karmilt ja hoolimatult asjast kinni! Täitke oma kohust kodumaa vastu!

Jumal aitab vaid julgeid!

Kõrgem SS- ja politseijuht Idaalal
SS-obergruppenführer ja politseikindral
JECKELN.

TEADAANNE

Neid langevarjureid, agente ja jõugulikmeid, kes end koos relvaga või ilma vabatahtlikult saksa või eesti ametivõimude käsutusse annavad, koheldakse ülejooksikuina. Nende elu ja tulevik kindlustatakse kõigi õigustega.

Kõrgem SS- ja politseijuht Idaalal
SS-obergruppenführer ja politseikindral
JECKELN.

Juutide peakorter Moskvasse

Siion Palestiinas nurgakiviks N. Liidu kontrollile Vahemeres

Lissabon, 22. 5. Nagu Lissaboni poliitilistes ringkondades kõneldakse, on Nõukogude Liidu suursaadik Washingtonis teinud sionismi juhtivale rabile dr. Stephen Wise'ile ettepaneku maailmajuutluse peakorter New Yorgist üle viia Moskvasse.

„Völkischer Beobachter" kirjutab selle kohta:

Ameerika ajakirja „Harper's Magazine" tegeles juba mõne aja eest selle võimalusega ja laskis läbi paista, et Nõukogude poliitika tunneb viimasel ajal erakordset huvi sionismi vastu, sest see tuleb Vahemereruumis kõigiti vastu Kremli poliitilistele plaanidele. Maailmajuutluse juhtivaist ringkondadest arvatakse, et nad meeleldi võtaksid vastu Nõukogude Liidu ettepaneku, sest nad peavad sõjasündmuste arengut Ühendriikidele ebasoodsaks ja kardavad, et invasiooni nurjumine tooks kaasa muutuse Ameerika sisepoliitikas ja laseks oletada Ühendriikides tugevat antisemitismi lainet. Pealegi usuvad juudid, et ainult Nõukogude liidul on Vahemeres küllalt võimu teostada kavatsetavat juutide riiki Palestiinas.

Maailmajuutluse Siioni-riik oleks siis vabariik Vahemere-ruumis, mis annaks Nõukogude Liidule laevastikubaasi Haifas ja lubaks tal ühtlasi end kindlustada Vahemere idabasseinis ning mängida tähtsat osa Kesk-Idas, kus ta saaks torpedeerida angloameeriklaste õlipoliitikat.

Et õieti mõista nende valgustkartvate läbirääkimiste tähtsust Nõukogude saadika ja rabi Wise'i vahel, selleks tuleb neid ühendusse viia Nõukogude Liidu bolsheviseerimispoliitikaga Vahemere-ruumis. See on lihtsalt sama mängu kordamine, mida tehti de Gaulle'iga. Nagu de Gaulle loobus oma maleviguri rollist võitluses USA ja Inglismaa vahel sellega, et ta kaldus Moskva poole, nii tahavad ka juudi sionistid oma agendi Stephen Wise'i kaudu sealt abi otsida, kust neile seda pakutakse, nimelt Moskvast. Seda enam, et Ameerika õlikontsernide kokkulepped Ibn Saudiga ei luba USA-le esialgu araablastevastast hoiakut ja et Inglismaa pole praegu võimeline sionismi aitama.

Nõukogude pealinnas aga arvatakse, et nõukogudelik Siioni riik Palestiinas suurepäraselt sobiks bolsheviseeritud Badoglio Itaaliaga, Tito jõukude abil kommunistlikult nakatatud Balkaniga ja de Gaulle'i bolsheviseeritud Põhja-Aafrikaga. Eriti kui seda toetab maailmajuutlus kõigis maailma maades. Lisaks oleks set teel lähemale jõutud ka igatsetud Dardanellidele.

Kuid see pole mainitud ettepaneku ainus huvitav külg. Eriti huvitavaks tuleb pidada veel seda tõsiasja, et sionistid võtavad juba praegu kindla seisukoha arvatava ja nende poolt soovitava kolmanda maailmasõja puhuks: nad asuvad Nõukogude Liidu poolele ja loobuvad Churchillist ning Rooseveltist, sest Ameerikas on neil pind üha kasvava juudivastase meeleolu tõttu tuliseks läinud.

Tammelehis veltveeblile

Führeri peakorterist, 21. mail.

Führer annetas 14. mail ülemveltveebel Johann Schwerdfegerile ühest Württembergi-Badeni kütirügemendist kui 474. Saksa sõjajõudude sõdurile Tammelehise Raudristi Rüütliristi juure.

Kuni 3 kuuks põllutööle

Omavalitsuse ja teiste asutuste töötajad appi põllupidajatele

Eesti Omavalitsuse juhi otsuse kohaselt on Eesti Omavalitsuse, kohalike omavalitsuste asutuste ja ettevõtete, avalikõiguslike asutuste ja ettevõtete ja ühistegelaste asutuste ja ettevõtete teenistujad kohustatud osa võtma põllutöödest kuni kolme kuu ulatusus, ajavahemikus 1. maist 1. novembrini 1944.

Teenistujate põllutöödest osavõtmise kohustuse läbiviimine lasub asutuste ja ettevõtete juhatajail, kel tuleb teostada ka kontrolli põllutöödest osavõtmise kohta ja määrata osavõtuaja kestus, silmas pidades et selle all ei kannataks asutuse või ettevõtte töö ja tegevus.

Põllutöödest osavõtjalle makstakse asutuse või ettevõtte summadest teenistustasu edasi töödest osavõtu aja eest. Põllutöödest osavõtjail on õigus saada talupidajalt tasuta korterit ja ülalpidamist, kuid mitte rahalist tasu.

Põllutöödele kohustatud teenistujad võivad valida töökohaks ainult niisuguse talu, kus valla tööjõukorraldamise komisjoni poolt on lubatud kasutada võõrast tööjõudu, välja arvatud teenistujad, kes lähevad põllutöödele oma või vanemate taludesse.

Nende teenistujate põllutöödele saatmist, kes omal algatusel töökohta ei leia, korraldavad töömetid, Tallinnas koos Põllumajanduse Keskvalitsuse maatööjõukorraldamise osakonnaga, teistes linnades koos vastavate maakondade põllumajandusametitega.

Teenistujate põllutöödele saatmise üldkorraldus kuulub Põllumajanduse Keskvalitsuse juhatajale.

De Gaulle ihkab kodumaa kulda

Genfist, 23. 5. (DNB) „New York World Telegramm" teatab, et ametlikkudes prantsuse ringkondades New-Yorgis arvestatavat sellega, et de Gaulle nõuab lähemal ajal kontrolli kahe miljardi prantsuse kulla üle, mis Prantsusmaa kokkuvarisemisest saadik asub USA-s.

Saksa konvoide ründamine on kardetav

Genfist, 23. 5. (DNB) „Daily Maili" mereväeline kaastööline käsitleb briti allveelaevade rünnakuid saksa konvoidele Norra rannikul. Ta nendib muuseas, et briti allveelaevad siirduvat „maailma hädaohtlikuimatesse vetesse" niipea kui nad katsuvad rünnata saksa konvoisid.

Nõukogude ofensiiv

Nõukogude propaganda püüdis punaarmee rünnakuid kujutada „viimse otsustava võitlusena"

„Edasi, seltsimehed, isamaa ja Stalini eest! Meie ees asub Berliin!"

Kolhoosnikkude kangelasteod nõukogude ajakirjanduse järele

„60-aastane Stepan Maslovodev lasi jahil tundras Stalini auks 11 hõberebast ja täitis seega ettenähtud normi ülejäägiga. 2. 75-aastane Nikolai Kravinov töötab Stalini auks seitsme eest. 3. „Punase kolhoosi" kolhoosnikud annetasid Stalini auks 1 miljon 600.000 rubla".

Kaevamistööd Stalini auks

„Kaevamistööd vabastatud piirkondades on täidetud plaani ja graafika järgi, seltsimees Stalin".

Kui suured on Nõuk. Liidu inimreservid?

Kvalitatiivselt seisukohalt ei saa mingil juhul enam kõnelda nõuk. küllaldasist reservidest

Summutava paroolina seisab väike nõukogude näiliselt ammutamata inimreservidest selles õiguse ja pette kaksikvalguses, millesse mõnedki sõjasündmused on sukeldunud. Seda parooli armati kogu vaenuliku koalitsiooni poolt, et vähendada liidupartneri poolt talutud tagasilöökide mõju ja hajutada muresid bolševike ofensiivlöökide suurte kaotuste puhul. Nõukogude sõdur on meister moondamises. Tema oskab kasutada puid, põõsaid, isegi rohtlaliiva, et eksitada vaenlast. Kõigi aegade suurim pete sündis talvesõjas Soome vastu, kus bolševik mitterahuldavate relvade ja inimmaterjali taga varjas moodsaimate pealetungirelvade arsenali, mida ta kümnekonna aasta vältel oli hankinud ja täiendanud, et nendega teostada lööki Euroopa keskusse. Selle plaani aluseks oli sama süsteem, mis valitses praktikaski: pealetungilöökе teostada alacalistest ja vanadest veterasnidest koosnevate kompaniidega, et sellega vastases äratada verestttühjaksjooksmise muljet, ja siis teda üllatada eliitdiviiside rakendamisega. Sellepärast on raske praegu pealetungivate nõukogude tükeste kvaliteedi põhjal järeldusi teha nende armee verestttühjaksjooksmise astmest, mille lävel nad kahtlemata seisavad.

Isegi Moskva lehed ja ringhääling ei saa vaikida sellest, et kaotused on ülisuured. Anglo-ameerika kirjasaatjad olevat Kremlile lähedalseisvaist ringkonnist kuulnud, et Moskvas hinnatakse Nõukogude Liidu veriseid kaotusi 15 milj. meheni. Saksa oma informatsioonid lubavad oletada veelgi suuremat arvu. Möödunud sügis- ja talvepealetung maksis nõukogudele üksi 3,5 milj. mehe väljalangemise.

Jõuluõhtul alanud ja läbi selle aasta eelmiste kuude kestnud lahingute kohta toleks oletada samasuguseid arve. Sellest võib järeldada, et need kaotused tähendavad isegi Nõukogude inimmassi juures tohutusuurt aadrilaskmist, mida ei saa katta igaaastase järelkasvuga, vaid mis kulutavad tugevasti Nõukogude Liidu inimsubstantsi. 1939. aastal ametlikult teostatud rahvaloenduse andmeil elas Nõukogude Liidus 170,4 milj. inimest. See arv ei tarvitse aga sugugi õige olla, kuna selle tõelikkust ei ole võimalik kontrollida ja pealegi ei anna ta mingit ülevaadet vanuseklassidest. Üldiselt väidetakse, et see arv koosneb 81,6 milj. mehest ja 88,8 milj. naisest. Kuna aga sündide arvule avaldavad mõju saatuslikud revolutsiooniaastad, massilised hukkamised jne., siis ei ole sõjaealiste meeste aastakäigud kindlasti nii tugevad kui seda võiks oletada 81,6-miljonilisest meeselanike arvust. Järelkaev näitab tugevat tütarlaste ülekaalu. 1926. aastal oli suhe: 71,6 milj. meest ja 75,6 milj. naist, niisiis vaid 4 miljonit naist rohkem. 1939 oli aga juba naisi 6,2 milj. võrra enam kui mehi.

Seni on marssal Vorošilovil, kes nüüd töötab sõjavä täiendusala juhina, õnnestunud tase teha miljonilisi kaotusi karmide mobiliseerimisvahenditega. Ka tulevikus on ehk võimalik pidevate „kammimisaktsioonide" abil täita tekkinud lünki puhtarvuliselt. Raskem igatahes on aga hankida ka kvalitatiivselt vajalikku meestematerjali nõukogude suvearmee loomiseks, mille formeerimisest ameerika kirjasaatjad Nõukogude peelinnas oma ajalehtedele usuvad teatada võivat. Ka Saksa sõjaväejuhatuse poolt viimase aasta vältel rakendatud kulutamisstrateegia mõjust nõukogude sõjapidamisele võiks tuua mõningaid näiteid. Üllatavaima momendina peab kahtlemata vaatlema informatsiooni, et Stalin on otsustanud sisse seada preemiaministeeriumi, mis koos ligi 20 liiki haarava sümärkide skaalaga peab olema õhutusvahendiks. Nii nagu ameerika pommituslendur oma terrorirünnaku eest Saksamaale saab preemiaks kuni 500 dollarit, nii langeb nõukogude rünnaksuurtükimeeskonnale ühe saksa tiigertanki hävitamisel osaks 100- kuni 500 rublaline tasu, mis jagatakse meeskonna vahel. Selle premeerimismäärase kõrval väärib tähelepanu nõukogude diktaatori käsk piirata nõukogude armees varemalt kombeks olnud mahalaskmisi ka kõige väiksemate eksimuste eest. Edaspidi tuleb mahalaskmisi teostada ainult eriti jämedate distsipliinirikkumiste puhul, kuna kergemate eksimuste puhul tuleb süüalused paigutada äärmiselt ohtlikesse lahingupiirkondadesse, et seega vajalikuks peetud surmamõistmine osutuks kasulikuks lahingutegevusele.

Teatud mõttes annavad Nõukogude lehed selgitust selle muutuse kohta inimelu hinnangus. Nad märgivad seda asjaolu, et Nõukogude Liidu tagalas valitseb meestest suur puudus. Põllutööd tehakse kõigepealt naiste ja laste poolt, kuna varustuse produtseerimiseks kehtivad tööstuste suhtes teatud erandid, mida aga ikka enam ja enam piiratakse. Seejuures tulevat aga siiski ka sellele mõtelda, et liiga kaugele ulatuv tööstustööliste nn. läbikammimine ei jäta mõju avaldamata toodangule. Ühe peavalitsuse juhataja Moskatovi teate järgi „Pravdas" peavad 1944. aastal kokku 170.000 laps-töötajat asuma Põhja-Kaukaasia, Volga alamjooksu ja Doni alamjooksu tööstuspiirkondadesse. Need lapsed ei tule mitte ainult vabrikutest, tööstus- ja raudteekoolidest, vaid ka harilikest koolest. „Tass" määritleb nende laste vanust 11 kuni 13 aastani. Kalinin seletas hiljuti ühes kõnes, et see laste rakendamine olevat hädavajalik, kuna tööliste puudusest ülesaamine olevat kõige tungivamaks ülesandeks.

Iseeneseestmõistetavalt tuleb hoiduda enneaegsete järelduste tegemisest neist tõsiasjadest, kuna need võiksid tekitada asjatuid illusioone. Nad väärivad aga siiski tähelepanu, kuna nende põhjal võib järeldada, millised võimalused avaneksid siis, kui õnnestub olukorda läänes lahendada soodsas mõttes. See ei tähenda aga ka sugugi bolševismi ohu alahindamist, sest on kõigiti selge, et ka siis, kui Saksamaa oletatava kaotuse korral Nõukogude Liidul ei õnnestukski edasi tungida üle Ida-Euroopa joone, leviks tema poliitiline mõju ometi üle kogu Euroopa, nagu seda juba tõendavad näited Vahemere ruumis.

Teiselt poolt aga ei saa jälle olla mingit kahtlust selles, et bolševism ei kujuta endast saksa vägedele enam mingit probleemi, kui lahendus läänes on saavutatud, sest kuigi nõukogude väejuhatus suudabki ehk arvuliselt täita neid lünki, mida saksa relvad on löönud nõukogude armeesse, siis ei suuda ta ometi kunagi saavutada kvalitatiivselt endist taset või seda ületada, isegi sel korral mitte, kui Stalin oleks ehk säästnud mõningaid kvalitatiivselt paremaid reserve. Kuigi eespool toodud momentide põhjal küsimusele nõukogude armee inimreservide ammendamatusest kvantitatiivselt seisukohalt ei saa mingit lõplikku vastust, siis on ometi selge, et kvalitatiivselt seisukohalt ei saa mingil juhul enam kõnelda nõukogude küllaldasist reservidest.

M. Z.

Moskva sõjaettevalmistused

Teatavasti põhjendavad bolshevikud oma nõudmisi Euroopa riikide annekteerimiseks ning „nõukogudele sõbralike" valitsuste sisseseadmiseks kaugemais mais väitega, et Nõukogude Liit on sattunud brutaalse ofensiivi ohvriks ja peab seepärast tulevikku silmas pidades hoolitsema oma „julgeoleku" eest.

Me teame omast käest, et see jutt Nõukogude Liidu rahuarmastusest on üks primitiivsemaid valesid, mida ajalugu kunagi on kuulnud.

Loendamatud nõukogude armee teenistuseeskirjad ja strateegilised arutlused, mis on pärit ajast aastaid enne praeguse maailmasõja puhkemist, tõendavad, et nõukogude armee ülesandeks oli ennekõike ründamine ja siis sõja kiire üleviimine vastase territooriumile. Sellele oleks siis järgnenud vastava maa bolsheviseerimine III Internatsionaali kohalike rakukeste kaasabil.

Nüüd on nõukogud oma ametlike faktide najal tahtmatult tõendanud, millised olid Nõukogude Liidu valitsuse plaanid juba aastakümnete eest.

Teatavasti vajatakse sõjapidamiseks raha, raha ja veelkord raha. Seetõttu näemegi, et kõigis sõdivais riiges on 1939.a. alates väljaminekud sõjaväele järsult kasvanud, kuna kogu energia tuli rakendada sõjapidamise teenistusse. Ainsaks üllatavaks erandiks on siin aga Nõukogude Liit, kuna tema alustas oma suurejoonelise relvastusprogrammi teostamist juba 1930. a. 1935.a. näitasid sõjaväele määratud krediidid Nõukogude Liidu eelarves äkilist tõusu, mis jatkus ka järgnevail aastail. 1935. aastal kulutati Nõukogude Liidus sõjaväele 8,2 miljardit rubla, 1936. aastal aga juba 14,8 miljardit rubla ja 1937. a. 20 miljardit rubla. 1939. a. oli see arv juba 40,9 miljardit ja järgneval aastal isegi 57 miljardit rubla. Seejuures ei ole aga kaasa arvatud varustus- ja relvastustööstuse rahvakomissariaatide väljaminekuid. Pealegi avalikkus ei saa ammugi veel teada tegelikke sõjakulusid. 1941. a. ületas Nõukogude Liidu sõjaväe eelarve juba 100 miljardi piiri. Järgneval kahel aastal näitas see suhteliselt veel ainult väikest tõusu. Haripunkti on see saavutanud 1944. a. eelarvega, kus see summa on 128,4 miljardit rubla. Võrreldes seda arvu aga eelmiste aastate arvudega, ilmneb, et koolimata sõja ägenemisest on Nõukogude Liidu sõjaväe eelarve osutanud väga väikest tõusutendentsi.

Kui seda arengut väljendada suhtarvudes, siis näitas nõukogude eelarve 1930. a. kuni 1940. aastani 32,5 protsendilist tõusu iga aasta, kuna 1940. a. kuni 1944. aastani on see iga-aastane tõus kõigest 9 protsenti. Siinjuures ei ole arvestatud riigilaene, mida Nõukogude Liidu rahvalt pressitakse välja igal aastal.

Need arvulised ametlikud andmed tõendavad Nõukogude Liidu agressiivseid kavatsusi juba kümme aastat enne sõja puhkemist.

Juba 1930. aastast peale hakkas Nõukogude Liit tegema ettevalmistusi sõjaks, mis pidi bolshevike kavade järel vallandatama siis, kui oleks saabunud soodus hetk.

Need arvulised andmed tõendavad aga ka seda, et nõukogude majandus on lähenemas oma jõudlusvõime piirile. Selle sõja vätlel on Nõukogude Liit niivõrd hoolimatult kasutanud oma inimreserve ja maksnud oma ofensiivide eest niivõrd tohutud hinda, et Nõukogude Liidu 1944. aasta riigieelarve andmete järele võis ta oma kogueelarvet suurendada veel ainult kuue protsendi võrra. Ja sellestki neelab suure osa ära uuesti okupeeritud piirkondade ajutine korrastamine.

1930. kuni 1940. aastani s.t. sõja puhkemiseni olid Nõukogude Liidu väljaminekud oma sõjalise potentsiaali tõstmiseks jõudnud sellase piirini, et neid hiljem oli veel võimalik suurendada ainult vähesel määral. Me teame, kuidas avaldus see kogu tööstuse ja kogu majanduselu rakendamine ettevalmistatava sõja teenistusse.

Juba aastaid enne sõja puhkemist kehtisid Nõukogude Liidus tsiviilelanikkonna tarvete rahuldamise suhtes sellased kitsendused, mille kõrval Lääne-Euroopa riiges sõja ajal rakendatud kitsendused tunduvad täiesti tühistena. Kõnelemata luksuskaupadest, mida Nõukogude Liidus pole kunagi võimalik olnud saada, valitses seal kogu aeg pidev ja lahendamatu korterikriis ning samuti olid riideesemed, jalanõud ja teised tarbeesemed kaupadeks, milleta elanikkond pidi tahes või tahtmata toime tulema. Rahva toitlustamise tasemest „suurel sotsialismimaal" ei maksa üldse kõneldagi.

Kui olukord juba rahuajal oli sellane, siis võime kujutella, milline olukord võib praegu valitseda sel maal. Kõik need kitsendused, kogu see inimesvääritu elu oli aga vajalik selleks, et Moskva võimukandjad võiksid ette valmistada tohutu sõjavarustushulga ja välja õpetada mitmemiljonilise armee, mis sobival hetkel pidi „kandma võitluse vastase territooriumile", s.t. sisse tungima Euroopasse ja teostama esimese sammu „maailmarevolutsiooni" teel.

Saksa sõjaväe ja tema liitlaste poolt 1941. aastal Nõukogudele antud hävitavad löögid ajasid segi bolshevike ilusad esialgsed kavad ja sundisid neid tarvitusele võtma äärmuslikke abinõusid oma löögivõime säilitamiseks.

Sellest võitlusest, mis praegu on käimas idarindel, sõltub Euroopa püsimine või tema hukkumine bolshevistliku invasiooni vereojades.

R—k.

Uued pühakud

Londoni ringhääling teatas, et Hamptshire nue kiriku aknaile on maalitud Franklin Roosevelt ja Winston Churchill.

Mis on vitamiinid

Leib, aedvili ja kartulid teaduslikult nähtuna

Varemalt käsitles toitlustamisteadus esijoones küsimust, milliseid valgu, rasva ja süsivesikute hulki ja kui palju kaloreid meie keha vajab, et oleks tagatud küllaldane toitlustus. Kogemused aga näitasid, et keha arenemiseks ei piisa toitlustamisest ainult säärasest seisukohast. Nii näiteks vanasti olid meremehed, selle vasta seisukohalt küllaldaseit toidetud, kuid ometi paljud haigestusid ja surid skorpuuti.

Vitamiinide uurimine lahendas aga selle probleemi teaduslikul teel: keha pidi juurde saama neid aineid millest tal oli puudus ja milliseid ta tingimata vajas. Vitamiinid ei ole toitained sõna tavalises mõttes, vaid nad on täiend: ehk mannstoitained või nagu teaduslikus keeles nimetatakse aktsessoorsed toitained. Vitamiinid on tarvilikud normaalse tervise ja kasvu säilitamiseks ning nende puudumine põhjustab n. n. valguhaigusi ehk avitaminoose nagu berbeeri skorpuut, rahiit jne. Vitamiinid ei anna organismile energiat nagu hariliikud toitained, vaid toimivad oluliste kaasteguritena keha füsioloogilistes protsessides.

Toime järgi eraldatakse mitut liiki vitamiine ning tähistatakse suurte tähtedega alfabeedi algusest. Nii on näit. vitamiin A vajalik noorte loomade kasvamiseks ja arenemiseks; ta aitab kehal soetada vastupanevust nakkuste vastu (nakkusevastane vitamiin) A-vitamiini puudusel on igasugune kasvamine võimatu. Vitamiin B ei ole ühtlane aine, ta esindab 2 (v. B1 ja B2) või ka rohkem erinevat ainet. B vitamiini nimetatakse antineuriitiliseks ehk antiberibeeri vitamiiniks, sest tema puudus põhjustab beribeeri ja ka süsivesikute ainevahetuse häireid.

Vitamiin C ehk antiskorbuutiline vitamiin kaitseb keha skorbuudi ja Barlow' tõve vastu.

Vitamiinipuudusest põhjustatud haigused sundisid toitainete teaduslikku uurimust asuma uutele teedele ja nii püüti kindlaks määrata üksikute ainete vitamiinidesisaldavust. Võrdlemisi raske on aga teostada sääraseid arvestusi kuna vitamiinide koosseisu kindlakstegemine toitainetes on ülimal määral komplitseeritud ja annab tihti kõikuvaid tulemusi. Kõigepealt seepärast, et vitamiinid toidu valmistamisel võivad suurel hulgal hävida, ja seetõttu ei too kehale mingit kasu. Kui näiteks 100 g tooreid kartuleid sisaldavad koortes 15—20 g C-vitamiini, siis pärast 15 min. kestnud aurutamist on vitamiinide sisaldus neis vaid 13—16 mg. pärast vees ligunemist ainult 7—10 mg ja vees ligunenud kooritud kartulid sisaldavad ainult 4—6 mg C-vitamiini. Seega on toidu valmistamise viis väga tähtis vitamiinide alalhoius. Samuti mängivad suurt osa aastaajad. Nii näiteks muutub suurel määral A-vitamiini koosseis võis vastavalt aastaaegadele. Kõrgeim väärtus on tal karja rohusöömise ajal, madalam talvekuudel. Minimaalne A-vitamiini tarvitus päevas on ligikaudu 2000—2500 rahvusvahelist ühikut. A-vitamiini sisaldavad eeskät piim, või, kohupiim, juust, maks, samuti ka aedvili nagu salat, spinat, kapsas. Peaosa etendavad A-vitamiini saamisel aga rohelised aedviljad, milledest juba 100 g katavad korraga kogu vajaduse.

B1-vitamiini vajame päevas vaid 1 mg. B1-vitamiini küllaldaseks muretsemiseks tuleb valikut teha leiva juures. Kuna näit. 300 g saia sisaldab ainult 48 ühikut B1-vitamiini, tehti kindlaks sama hulga rukkileiva juures 312 ühikut, seega enam kui kuuekordselt rohkem. Hea rukkileiva abil kaetakse kindlasti B1-vitamiini tarvidus. B-vitamiini esineb rohkesti veel pärmis, kartuleis ja aed- ning juurviljas.

Päevane C-vitamiini vajadus on kaetud 30—50 mg—ga. Meile on C-vitamiini tähtsaima s sisaldajaks kartul. Ajast, mil ka Euroopas kartuleid kasvatatakse, on skorbuudioht kadunud. C-vitamiin on aga väga tundlik. Iga kuumendamine langetab ta väärtust, ka vesi võib temast osa väärtusi välja leotada. Kõige alalhoidvam on kartulite aurutamine või keetmine ühes koortega, kuna kooritud kartulid kaotavad umbes 50% oma vitamiinide-sisaldavusest. Täiendades toitu pun ja aedviljaga, on kartus C-vitamiini puudusest kõrvaldatud.

Siiani on kindlaks tehtud suur hulk esinevaid vitamiine. Igal neist on oma kindel, tihti kitsapiriline mõjupiirkond.

Vitamiin A.

Päevase A-vitamiini tarvidus katmiseks jätkub 2000—2500 ühikust või 10.000 ühikust korotiinist, mis on vitamiin A. eelaste.

10 grammis	A-vitamiini ühikutes.
Talvevõi.	2000
suvevõi	3000—6000
kohupiim	322
juust	1077
maksavorst	3000—11.000 korotiini
spinat, rohel. kapsas.	10.000
salat.	7000—10.000
suviporgand	10.000
tomatid, värskelt . .	1350

Järjelikult võib 100 g. suviporgandeid või spinatit katta päevase A-vitamiini tarviduse.

B1-vitamiin.

B1-vitamiini on tarvis päevas vähemalt 1 mg. (Järgmised väärtused kõlvad värskete toitainete kohta, keetmine jne. võib vitamiini väärtust vähendada)

100 grammis	B1-vitamiinis mg-des.
Nisu	0,4—0,5
Rukis	0,3—0,36
Oder	1,4
Kartul	0,12
Suviporgand . . .	0,15
Tomatid.	0,12
Kapsad	0,10—0,25
Õllejääk	15
Keedukala	0,10

Tähtsaim B1-vitamiini andja on täisrukkileib, mis omab 6 korda suuremat vitamiinide kogust kui sai.

C-vitamiin.

Päevane vajadus umbes 30—50 mg.

100 grammis	värske toores	15. min. aurutatud.	vees keedetud
spinat	61—110	29—44	8—12
roheline kapsas	112—130	50—126	30—40
koorega keedetud kartulid	12—32	13—15	7—10
kooreta kartulid	—	—	—
punane kapsas	40—77	35	5—10
valge kapsas	25—35	20	5—10
sidrunid	50		
punased sõstrad	14—28		
mustad sõstrad	127		
karusmarjad	31—52		
pirnid ja õunad	2		
kartulid oktoobris	18		
„ novembris	15		
„ detsembris	13		
„ jaanuaris	11		
„ veebruaris	10		
„ märtsis	9		
„ aprillis	8		
„ mais	7		
„ juunis	7		

Järjelikult jätkub päevas 50 g spinatist või koorega keedetud kartuleist, et katta C-vitamiini vajadust. Just selle vitamiini juures oleneb ta väärtus suurel määral ta seismisest ja valmistamisest. Kasulikum on teda sisaldavate ainete tarvitamine toorel kujul.

Karl Viitol maeti Metsakalmistule

Matusetalitus toimus varemeis Estonia ühes terveksjäänud osas

Vaenlase terrorirünnaku läbi surmasaanud Estonia teatri ooperisolisti Karl Viitoli ümbermatmine toimus 22. mail Metsakalmistule. Ärasaatmine oli korraldatud Estonia teatri riietehoiuruumis, kus lahkunu kirst oli ümbritsetud paljude pärgadega. Auvalves seisid Estonia teatri näitlejad.

Ärasaatmise vaimulikku talitust, millel kõneles õpetaja Tallmeister, kaunistasid Estonia teatri orkestri ettekanded V. Nerepi juhatusel ja solistide esinemised.

Oma töökoha varemete juurest viidi laialdase tunnustuse leidnud teatritegelase põrm muldasängitamiseks Metsakalmistule.

Saatjate hulgas võis näha teatri, muusika ja avaliku elu tegelasi.

Anglo ameeriklaste terroriohvreid Serbias

Belgradist, 20.5 (DNB). Anglo-ameeriklaste terrorirünnaku ohvriks langes Loode-Bosnia linnas Bihatshis 400 isikut, kes said surma. Need olid peaaegu eranditult tsiviilisikud. Pommid langesid eeskätt vaesematesse linnaosadesse.

UUDISEID KODUMAAKONNAST

Rakke tähistas emadepäeva

Meeleolukas aktus rohke rahvahulga osavõtul

Möödunud pühapäeval toimus Rakke rahvamajas kohaliku noorte töörühma juhi korraldusel emadepäeva tähistamiseks vastavasisuline pidulik aktus. Toimunud aktuse puhul oli rahvamaja saal maitsekalt dekoreeritud paljude liliedega. Juba enne aktuse algust kogunes avarasse saali hulgaliselt nii Rakke kui ka lähema ümbruskonna emasid, et kaasa elada nende aupäeva pidustustele. Aktuse alguseks oli saal täidetud viimse võimaluseni. Pidulik sündmus algas H. Printsthal'i avamängaga klaveril, mille järel tütarlaste depeltkvartett esitas laule. Ettekanndete lõppedes pöördus vastavasisulise kõnega koosolijate poole Järva noorte tütarlaste juht pr. M. Aasa, tunes emadele tervitusi Järva noortelt ning soovides palju tervist ja õnne. Kõne kestel lauldi kõikide maanalasse varisenud emade mälestuseks ning nende, kellel on momendil võimalik kaasa elada käesoleva aja sündmustele, austuseks „Ema süda".

Kõne lõppedes esitas L. Vaimel deklamatsiooni „Sõduri ema", millele järgnevalt Rakke segakoor laulis „Ema süda". Edasi pöördus koosolijate poole kõnega Rakke vallavanem E t t i, millele järgnevalt segakoor laulis „Kalla, kallis isa käsi." Segakoori laulule järgnevalt deklameeris L. Kumm luuletuse „Kerkokell". Edasi deklameeris H. Tamm „Ema lauluu", kuna E. Nihver esitas laulu „Maga väike magusasti", E. Metskülli „Hällilaulu" ja L. Pukk „Palju tööd". Edasi deklameeris L. Kõlu „Kõva, kallis ema" ja E. Pukk „Tõotus emale". Deklamatsioonidele järgnevalt esitasid H. Printsthal ja L. Vaimel klaveripalu, mille järgi H. Tamm tantsis „Liblika polka". Sellele järgnevalt esitasid L. ja E. Pukk'id dueti ning L. Kõlu deklamat iooni. Peale viimati nimetatu kinnitati kõigile emadele rinda lilli. Pidulikku aktuse lõpuosas esitati rahvatantse. Tervituste osas tõi emadele tervitusi kohaliku algkooli ja tuletõrje nimel algkooli juhataja Kikas. Aktuse lõppsõna ütles noorte töörühma juht pri. J. Polli. Kõigiti õnnestunud, kaunis ja kauaks meeldejääv aktus lõppes rahvushümniga.

Toimub rida peakoosolekuid

Lähemal ajal peavad mitmed Järvamaa organisatsioonid-ühistud oma korralisi aasta-peakoosolekuid. Nii peab 29. mail algusega kell 12.00 oma peakoosoleku K o i g i K a r t u l i ü h i n g. Koosoleku, milline on kokku kutsutud ühingu ruumidesse, päevakorras on 1941-42. a. ja 1942-43. a. aruande kinnitamine, 1942-43. a. puudujäägi küsimuse otsustamine, 1943-44. a. vabriku käimapaneku küsimus, 1943-44. a. eelarve vastuvõtmine, uute liikmete vastuvõtmise küsimus, välisrevisjoni protokolli ettelugemine, valimised põhikirja järgi ja läbirääkimised. Samal päeval algusega kell 15.00 peab Mäe algkooli ruumes oma korralise aasta-peakoosoleku V e d j a E l e k t r i ü h i s t u. Toimuva peakoosoleku päevakorras on 1943-44. a. aruande kinnitamine, 1944 45. a. eelarve vastuvõtmine, valimised põhikirja järgi ning läbirääkimised. Teisipäeval, 30. mail peab oma peakoosoleku A m b l a P i i m a ü h i n g. Koosoleku, milline algab kell 14.00 ühingu keskmeierei ruumes, päevakorras on 1943. a. aruande kinnitamine, 1944. a. eelarve vastuvõtmine, valimised põhikirja järgi ja läbirääkimised. Pühapäeval, 4. juunil peab oma korralise aasta-peakoosoleku K i h m e P i i m a ü h i n g, kus päevakorras 1943. a. aruande kinnitamine ja ülejäägi jaotus, 1944. a. eelarve vastuvõtmine ning valimised põhikirja järgi. Samal päeval algusega kell 10.00 peab Koigi 6. kl. algkooli ruumes oma korralise aasta-peakoosoleku K o i g i M a j a n d u s ü h i n g, millise päevakorras 1943. a. aruande kinnitamine ja puhtakasu jaotus, 1944. a. eelarve vastuvõtmine, valimised põhikirja järgi ning läbirääkimised.

Hüvitusi uudismaaharijaile

Maaparandajaile antakse odavahinnalist lõhkeainet

Kuna maaparandustööd moodustavad suure tähtsuse põllusaagi tõstmises, jatkub tänavugi uudismaaharijate premeerimine.

Soo- ja uudismaakultuuri amet registreerib käesoleval aastal nagu varemgi uudismaaharijaks-põllupidajaiks neid põllumehi, kes selleks soovi on avaldanud oma kohaliku jaoskonnakonsulendi juures ja vastavad soovi-avalduse blanketid seal täidavad. Maaparandustööde eest maksab soo- ja uudismaakultuuri amet ainult preemiaid samal põhimõttel nagu eelmisil aastailgi. Neil uudismaaharijail, kes registreerusid möödunud aastal, ei ole vaja tänavu registreeruda. Need põllumehed aga, kes registreerusid enne sõda, peavad uuesti registreeruma, kui nad soovivad tehtavate maaparandustööde eest preemiaid saada.

Preemiaid makstakse ja tehtud tööde kontrolli teostatakse endisel kujul. Uue premeerimiskorra järgi on tõusnud vaid premeerimissumma hektaari kohta. Selline korraldus maksis uudismaaharijate suhtes mullu ja jääb kehtima tänavugi. Kui varemalt oli preemia ülemmäär ühe hektaari kohta 50 ekr., siis nüüd võib preemiasumma tõusta 70 rmk-ni ühe hektaari kohta.

Uudismaaharimine oli omariikluse päevil üks viljakamaid alasid, mille tulemusena meil viie aasta jooksul hariti ümmarguselt 80.000 ha uudismaad. Eriti soodustavalt mõjusid siin preemiad tõmmates maaparandustöödele ka neid põllupidajaid, kes varemalt soode ja uudismaade kultiveerimisele suhtusid üksköikselt, kuna nad polnud veendunud ülesharimistöö majanduslikus tasuvuses.

On märkimisväärne, et ülesharitud uudismaade ühe aasta saagi väärtus ületas ligi kuuekordselt summa (2,2 milj. ekr.), mis riik viie aasta jooksul kulutas preemiate maksmisele uudismaade eest. Sellega laekusid selleks otstarbeks kulutatud summad rahvamajandusele mitmekordselt.

Arvestades neid väärtuslikke kogemusi uudismaade aktsiooni teostamisel, otsustati ka nüüd, sõjaolukorras, maksa preemiaid uudismaade harimise ja maaparandustööde teostamise eest. Võrreldes omariikluse aastaiga on uudiseks, et uudismaade ülesharimisega seoses olevate tööde kõrval makstakse nüüd preemiaid ka vanadel põldudel tehtavate maaparandustööde eest, nagu seda on kivikoristamine, maa kuivendamine, soomulla ja mergli pealevedamine jne. Uudismaade ülesharimisel makstakse preemiaid juurimistööde, maakuivendamise, kividest puhastamise, nende äravedamise jne. eest.

Sõjaolukorrast tingitult on soovitav maaparandustöid teostada seal, kus võimalik, esmajoones põldudel. Aegsasti tuleb koristada kivid ja torutada põllud. Registreeritud maaparandajaile antakse soo- ja uudismaakultuuri ameti kaudu odavahinnalist käsituskindlat lõhkeainet, mida lähemal ajal on loota saada. Lõhkeaine saamise kord ja hulgad tehakse teatavaks lõhkeaine saamisel jaoskonnakonsulentidele. Lõhkeaine saamiseks tuleb pöörduda oma jaoskonnakonsulendi poole, kes ainult lubatud lõhkeaine koguse ulatuses võtab lõhkeaine soovijate avaldusi vastu.

Peale põldude torutamise ja kivide korjamise maksetakse preemiaid veel põllule veetud soomulla eest. Soomulla pealevedu põldudele on olulise tähtsusega mulla struktuuri parandamiseks ja põllu lämmastikuhulga suurendamiseks. Soovitav on anda soomulda kesapõllule enne kesa kündi. Antav soomulla hulk võib kõikuda 200 m³ 600 m³ ha kohta. Kord antud soomulla saaketõstev mõju võib kesta aastaid.

Tütarlaste üldjuht külastas Türi noori

Neil päevil viibis Paides Eesti noorte tütarlaste üldjuht prl. L. Juske, kes võttis osa ka Järva noorte maleva poolt korraldatud emadepäeva aktusest. Ühenduses prl. L. Juske Paides viibimisega külastas viimane koos Järva noorte tütarlaste juhi pr. M. Aasaga möödunud nädala lõpul ka Türi lippkonna noori. Selpuhul oli kohapeal korraldatud noorte pidulik koondus, millest võtsid osa nii poisid kui ka tüdrukud. Pidulikku koonduse avasõna ütles Järva noorte tütarlaste juht pr. M. Aasa, tunes Türi noortele tervitusi Paide lippkonna noortelt. Edasi esitasid noored deklamatsioone, mille järele noorte poole pöördus sõnavõtuga Eesti noorte tütarlaste üldjuht prl. L. Juske. Järgnevalt sellele esitasid noored ühislaule ning deklamatsioone. Pidulikul koondusel esines sõnavõtuga ka ringkonna noorte kultuurala juht pr. Sõmer, kõneledes noorte vabaajaveetmisest. Pidulik koondus lõppes traditsioonilise sõprusringiga.

Järvamaale 100 lapsevoodit

Neil päevil anti Majandus- ja rahandus direktooriumi varustusosakonna poolt Järvamaavalitsusele vabaks 100 paari lapsevoodit, millised on määratud ähvardunuakuil kannatanute ja evakueeritute varustamiseks. Voodid tulevad müügile L. Kästas'e kauplises Paides, A. Lepasaar'i kauplises Türil, E. Seidelberg'i kauplises Tapal ning J. Laupa kauplises Järva-Jaanis. Avaldused tähendatud voodite ostulubade saamiseks tuleb esitada Järva maavalitsuse majandusosakonnale.

Rida karistusi rekvireerimismääruste mittetäitjaile

Harju-Järva abiprefekti otsustega karistati neil päevil rida kodanikke liikluspiirangute rekvireerimismääruste mittetäitmise pärast.

Nii karistati Ambla vallas, Tammiku külas elutsevat Edmund A a r e l a i d'i 250-rmk rahatrahviga, selle mittesissenõutavusel 2-nädalalise vangistusega. Edasi karistati Ambla vallas Prümli külas elutsevat Oskar Karusuk'i 115-rmk rahatrahviga, selle mittesissenõutavusel 7- päevase vangistusega, Ambla vallas Vistla külas elutsevat Anette V a a d e r'it 250- rmk rahatrahviga selle mittesissenõutavusel 10-päevase vangistusega, Ambla vallas Prümli külas elutsevat August T i i k'i 200-rmk rahatrahviga, selle mittesissenõutavusel 7-päevase vangistusega, Ambla vallas elutsevat Eduard Sikka't 250-rmk rahatrahviga, selle mittesissenõutavusel 10-päevase vangistusega, Ambla vallas Koigi külas elutsevat Feliks V a g u l a't 250-rmk rahatrahviga, selle mittesissenõutavusel 10-päevase vangistusega, Ambla vallas Koigi külas elutsevat Salme S a a r t 100-rmk rahatrahviga, selle mittesissenõutavusel 5-päevase vangistusega, Ambla vallas Kaareve külas elutsevat Julius V a i k v e e'd 300-rmk rahatrahviga, selle mittesissenõutavusel 15 päevase vangistusega ning Ambla vallas Käravetel elutsevat Otto R a n n a't 200-rmk rahatrahviga, selle mittesissenõutavusel 7-päevase vangistusega.

Õnnestunud kontsert Paides

Teisipäeva õhtul toimus Paide rahvamajas Asta Leithammeli (dramaatiline sopran) kontsert, milline lauljatar on kodulinlastele juba varem tuntud. Arvukaist ja küllaltki nõudlikku maitset rahuldavaist paladest leidsid paremat tõlgitsust Schuberti „Metshaldjas", millise dramaatilise pinge lauljatar tõi hästi esile, ja V. Juhandi õrnameeleoline „Õhtulaul", mis tuli kordamisele. Klaveril saatis eeskujulikult V. Juhandi. Publik keda oli kogunenud keskmiselt, võttis pakutu soojalt vastu ja lauljatarile annetati lilli.

Suhkrut kolmekordses koguses

Elatistarbeaineid 33. toitlusperioodi 1. nädalaks

Põllumajanduse Keskvalitsuse juhataja teadaande kohaselt antakse taiviilelanikele Eesti linnades, asulais ja maal 33. toitlusperioodi 1. toitlusnädalal, s. o. 29. maist kuni 4. juunini s. a.:

V õ i d — 0—5-a. väikelastele ja lastele kupongidel trükitud kogustes, 6—17-a. noortele 100 grammi elatustarbeainete põhikaartide võikupongide vastu, kusjuures 230-grammiste võikupongide väärtuseks tuleb lugeda 100 grammi; 18-a. ja vanemaile normaaltarbijaile Tallinna, Tartu, Rakvere, Tapa ja Jõhvi linnades 100 grammi elatustarbeainete põhikaartide 100-grammiste võikupongide vastu, kusjuures 80-grammised võikupongid tuleb lugeda kehtetuks, kõigile lisakaartide omajaile lisakaartidel trükitud kogustes, ravi ja lasteasutustele ostulubadega vorm B ja kõigile neile, kellele turukorraldusvalitsuse korraldusel on võimaldatud igal juhul kätte saada kaardil trükitud elatustarbeainete kogused.

M a r g a r i i n i müüakse kõigile avalikele ja kinnistele toitlustamisettevõtteile ja ostulubadega vorm B (välja arvatud ravi- ja lasteasutused).

Kus margariini kohal ei ole ,antakse eelnimetatud toitlustamisettevõtteile margariini asemele taluvõid või kui seda kohal ei ole, siis võid.

Toitlustamisettevõtteis on 0—5-a. väikelaste ja laste kuponge lubatud võtta vastu ja arvestada täies koguses, 6—17-a. noorte võikupongide väärtuseks tuleb lugeda 100 g, 18-a. ja vanemailt normaaltarbijailt on lubatud vastu võtta 100-grammiseid võikuponge, kusjuures 80-grammised võikupongid tuleb lugeda kehtetuks. Lisakaartide võikuponge on lubatud vastu võtta ja arvestada täies koguses.

S u h k r u t antakse 33. toitlusperioodil elatustarbeainetekaartide järgi kolmekordses koguses, s. o. 0—5-a. väikelastele ja lastele 2400 grammi 33. toitlusperioodi elatustarbeainete põhikaartide 800-grammiste suhkrukupongide vastu, 6—17-a. noortele ja 18-a. ja vanematele normaaltarbijatele a 1200 grammi 33. toitlusperioodi elatustarbeainete põhikaartide 400-grammiste suhkrukupongide vastu. Lisakaardi A omajad saavad 32. toitlusperioodil suhkrut 2160 g elatustarbeainete lisakaardi A 720-grammiste suhkrukupongide vastu.

Müüdav suhkur on määratud kolmeks perioodiks, nimelt 33., 34. ja 35. toitlusperioodiks.

Tervislikuks otstarbeks antavate lisatoidainetekaartide suhkrukupongide vastu ei ole lubatud suhkrut müüa kolmekordses koguses, vaid selles koguses, mis kupongidele trükitud.

33. toitlusperioodi suhkrukupongide vastu võib müüki alata otsekohe elatustarbeainetekaartide väljaandmisel.

S o o l a antakse 33. toitlusperioodil ühekordselt lisana kõigile elatustarbeainete põhikaartide omajaile 2 kg elatustarbeainete põhikaartide erikupongi 33-a vastu.

S a h h a r i n i, antakse 33. toitlusperioodil kõigile elatustarbeainete põhikaartide omajaile 1 karp (umbes 100 tabletti) elatustarbeainete põhikaardi erikupongi 33-D vastu.

Tallinlaste kirev õhtu Türil

28. ja 29. mail toimub Türi vabatahtl. tuletõrjeühingu selteimaja saalis Järvamaa tuletõrjebrigaadi Türi divisjoni korraldusel kirev-õhtu, mille kavas esitatakse laule, humoreske, muusikapalu ning tantse. Toimuvail ettekannetel on kaastegevad „Estonia" teatri tegelased Juta Arg (ballett), Irma Kalvet (sopran), Agnes Lepp (humoreskid), Harri Kaasik (tenor), Teet Koppel (humoreskid), Kiriil Raudsepp (klaver) ja Robert Salong (akordion). Ettekannetel konfereerib Teet Koppel.

Suri prof. Olav Sild

Tartu ülikooli teises sisehaiguste kliinikus suri laupäeva, 20. mai hommikul Tartu usuteaduse instituudi õppejõud, endine Tartu Ülikooli usuteaduskonna ajaloolise usuteaduse korraline professor Olav Sild 65. aasta vanuses.

Kadunu oli viljakas eriti teaduslikul töö-põllul, kus ta oma erialal on annud välja mitmeid raamatuid kirikuloo alalt. Teaduslikul eesmärgil on ta korduvalt viibinud välismaal. Prof. Sild oli ka Tartus asuva ristiusu arheoloogilise kabineti juhatajaks, kuhu ta aastate jooksul oli suutnud koondada väärtuslikke leide ja materjale eesti kiriku alalt.

Puunikerdus „Kalevipoja" aineil

Pärnu puunikerdajal Jõgil, kes on tuttavaks saanud eesti rahvuslikel motiividel loodud nikerdustega, on valminud uus kompositsioon, mis kujutab Kalevi tulekut eestlaste maale. Aluseks on siin võetud vastav koht „Kalevipojast", mille järgi Põhjamaal elanud kolmest vennast noorim lendab põhjakotka seljas Viru randa ja saab siin kuningaks.

Väljalõigata ja alalhoida.

ÕHUKAITSE KÜSIMUSI

Õhukaitseline omakaitse

2. Õhukaitselise omakaitse juhtimine.

a) Õhukaitselise omakaitse juhtimine asulas kuulub kohalikule õhukaitse juhile. Ta kasutab selleks õhukaitse liidu kaastöölisi ja õhukaitsejuhte.

b) Ühe õhukaitse-kollektiivi õhukaitselise omakaitsejõudude juhtimine kahjustuskohal kuulub politseile, õhukaitsepolitsei või eriteenistuse juhi saabumisemi kohalikule õhukaitse juhile. Hädakorral on ta õigustatud kõiki ta õhukaitse-kollektiivi piires viibivaid isikuid, kuivõrd need kohaliselt ja vaimliselt selleks sobivad, kaasa tõmbama teetuseks ja abiks. Naabruses asetsevad või vastastikku asetsevad õhukaitse-kollektiivid peavad ühe korral osutama „heanaaberlikku abi", kui selle õhukaitsekollektiivi õhukaitseline omakaitsejõud ei ole juba rakendatud võitlusse kahjude vastu.

c) Kahjustuskohal — silmas pidades eespool nr. 2 b) esimeses lauses öeldut — kuulub mitme õhukaitse-kollektiivi rakendamisel õhukaitsejuhtide juhtimine asjaomase heonete õhukaitse grupijuhile, antud juhul ka vastavale alljuhile või mõnele sobivale õhukaitseliidu kaastöölisele.

3. Õhukaitselise omakaitse rakendamine.

a) Maja (majade) alatine ülevaatus kontrollkäikudel läbi kõigi majakordade, elukorterite kuni pööningani.

b) Ümbruskonna vaatlus.

c) Kahjudest, näit. süütepommitabamusest kiiresti teatada õhukaitsejuhile. Õhukaitselise omakaitsejõudude plaanikindel rakendamine õhukaitsejuhi poolt.

d) Kui abi vaja, peagi teatada õhukaitsejaoskonda; Kui omakaitsejõudude rakendamisest piisab, siis teatada pärast lõpuhäiret

e) Õhukaitselise omakaitsejõudude plaanikindel rakendamine.

f) Naabruses elevatele Õhukaitsekollektiividele teatamine virgatsi läbi.

g) Nõuda naabreilt abi, kui omaenda jõududest ei piisa. Õhukaitse-kollektiivid, kes annavad õhukaitselise omakaitsejõude naabreile abiks, peavad alati mõned vähesed jõud jätma omaenda piirkonna tarvis.

h) Õhukaitselise omakaitsejõudude võimalikult kiire rakendamine, enneköike tule puhul. Tulikahjusid algastmes on kogemuste kohaselt kerge ja lihtsate abinõudega võimalik kustutada.

i) Vastupidavus võitluses kahjude vastu. Sageli on vaja tunde kestvat võitlust. Tuleb hoolitseda rakendatud jõudude õigeaegse vahetuse eest värsketega. Liiva- ja veetagavarade täiendamine peab toimuma pidevalt.

Kuidas kasvatada kaalikaid kõige edukamalt?

Kaalika „nooreea" arengutingimuste tähtsusest. Istutamismeetodist. Juhiseid kasvatamiseks

Kui allpool tunakse nõuandeid kaalikakasvatajaile, siis põhjenevad need nõuanded esijoones pikaajalistel praktilistel kogemustel, mis omandatud Põhja-Saksamaa kaalikasvatuse piirkondades. Sääl õigeks osutunud kasvatamisviis ei saa ka Eestis olla vale. Kaalikas reageerib sobivale kohtlemisele ja hoolele sama tänulikult kui eesti lehm; kes saksa eeskujul suuremal arvul kaalikaid toiduks saab.

Kasvuaja tingimusist ja sellest tingitud noorusarengust oleneb kõigi elusolevate hiilisem jõudlus. Eriti maksev on see kaalika kohta, milline oma esimesel kasvamisaastmel ilma meie hoole ja kaitseta sageli täiesti ebaõnnestub. Kaalikas ei ole sobiv taim kasvatamiseks sellele talupojale, kes ainult külvata ja lõigata tahab ja vahepääl vilja jumala hooleks jätab. Selline põllupidaja pettuks tugevasti lõikusest. Kaalikakasvataja peab oma kasvandike eest päev päeva kõrval hoolitsema. Kui tal õnnestub tugevaid noori taimi kasvatada, siis on sellega juba saavutatud edu. Seda on kergem teostada väikesel talu lähedal asuval kasvupeenral, kui suurel, eemalasuval põllul. Põllupidajal on lõppude-lõpuks muidki ülesandeid. Seepärast on taimede kasvatamine kasvupeenral, nii öelda „lasteaias" palju mugavam kui otsene külv põllule.

Kaitseabinõud sageli ka Eestiski esinevate ahnete maakirpude vastu on siin palju kergemini teostatavad, samuti on ikkagi võrdlemisi väikese kasvupeenra maaharimine töörohkel kevadhooajal palju hõlpsam kui sama töö läbiviimiie põllul. Ja kaalikas vajab just kasvuaja alul hääd maad. Ainsaks miinuseks on, et hilisem põllule istutamine on mõnevõrra aegaviitev töö. See pahe aga kaalutakse üles järgmiste paremustega:

1. Tööjaotus on sobivam.

2. Kevadest juunini on talupojal aega ja võimalusi kaalikapõldu põhjalikult ümbertöötada, teda umbrohust põhjalikult puhastada ja vahepääl kogutud laudasõnnikuga hästi väetada. Nii on kaalika kasvatamine põllu suhtes pooleldi kesa toimega ja seeläbi saavutavat hääd mõju järgnevate lõikuste suhtes ei tohiks lasta kaotsi minna.

3. Seemnetarvitus on märksa väiksem — umbes kaheksandik külvamise juures tarvisminevast hulgast.

4. Meil on selliselt võimalik kõige tugevamaid taimi kasvatamiseks valida, nii siis taimi, mis on terved ja „lastehaiguste" ajajärgu juba läbi põdenud ning mis omavad seega kõiki eeldusi õnnestumiseks. Lühikeste ööde ja pikkade, sageli päiksepaisteliste päevade ajal juunis tuleb siis taimed välja istutada.

„Kas võib aga riskida nende hädaohtudega, mis on seotud võimaliku kuiva perioodiga juunis?" — see on küsimus, mida sageli on kuulda, kui soovitada istutamismeetodi. Muidugi võib erakordse ilmastikuga aastail suurem või väiksem arv taimi hukkuda. Kui me selle küsimuse lõpliku lahenduse juures aga arvestame mitme aasta keskmise tulemusega, siis selgub, et riisiko ei ole enam kaugeltki nii suur, kui üldiselt arvatakse, muidugi eeldusel, et istutamisel ei tehta jämedaid vigu.

Põllupidaja, kes oma laudasõnniku juuni alul eelmise aasta kündmata teraviljapõllule veab ja siis vihma ootab, et võimaluks kivikõva pinna kündmine ning seejärgi kohe istutada tahab, see vähendab küll oma vaeva, kindlasti aga ka saaki! Kuna leidub aastaid, kus selline „seiklus" veel teatud määral õnnestub, siis põllumehed, kes meelsasti loteriil mängida armastavad, teevad vahete-vahel ikka ja jälle selliseid katseid. Loosimisel sügisel tõmbavad nad aga siis enamasti alati tühja loosi. Aastate jooksul on kaalikas hää pinna ümbertöötamise eest sama tänulik kui loomapeet, aga ta maksab sageli kibedalt kätte, kui teda käidelda võõraslapsena.

Kui taimede istutamise eel on olnud pikemat aega kuiv, ja kui istikud hooletult maast üles tõmmatakse, siis rebenevad kiireks kasvama hakkamiseks nii vajalikud peened juurenarmad. Kui selliselt vigastatud taimed põllule istutatakse, on neile küll vist tunne nagu „pahmast tallaval härjal, kel suu on seotud"! Kaalikas paneb sellist kohtlemist nii pahaks, et ta sealjuures unustab kasvamise: Mida enam juurenarmaid taimele alles jääb, seda kiiremini hakkavad nad istutamise järgi kasvama ja edenema. Seepärast on tungivalt soovitav istikuid ümbritsev muld labidaga — suurimais talundeis ilma hõlmata adraga — lõdvendada või ka kogu taim maast välja tõsta. Ka on soovitav istikute väljavõtmise hommikul kasvupeenar kord läbi kasta. Kui taimede juured veel kimbu kaupa märja kodumulla pudrusse kasta ja siis kohevast mullast veel kord läbi tõmmata, siis moodustub iga juurekese ümber niiskest mullast kiht. See toiming ei valmista palju vaeva ja tundub lugedes ehk keerulisemana kui ta on tegelikult. Sel viisil säästetakse aga ebameeldivam, aegaviitvam ja vähem tulus hiilisema kastmise vaev.

Pliiatsi jämeduse juure ülaosaga tugevad taimed peavad õieti ettevalmistatult ja küpsesse, parajalt niiskesse mulda istutatult ka ilma vihmata kasvama hakkama. Väga sageli arenevad nad paremini kui märja ilmaga põllule „määritud" taimed. Siinkohal olgu märgitud, et mitte kõik sordid ei hakka sama kergesti kasvama. Eriti halvad on ses suhtes toidukaalika liigid, mida on tahtlikult siledaks aretatud ja millel seetõttu on vähe kõrvaljuuri. Nad ei edene nii kiirelt kui tugevamad söödakaali sordid, mil on paremini arenad juurte võrk. Viimased kasvavad paremini, on saagirohkemad ja sobivamad loomatoiduks ning istutusmenetluseks

Istuda võib taimi küntud vagudele või tasasele maale, Niisketel maadel ja madala põhjaga põldudel on alati sobiv istutamine vaeharjale (vaod küntakse põllule nagu tavalised kartulivaodki) Noored taimed seisavad siis püsti, neil on rohkem mulda all ja kaalikaid lõikuse ajal lehestiku eraldamise järgi vastava riistaga põllult *välja kunda*, mis jällegi hulk töövaeva säästab.

Tasasel maal on sobiv istutada markeerijaga tähistatud kohtadele. See võimaldab teostada umbrohu hävitamist masinaga piki ja põiki põldu. Ka võib põldu markeerida juba ette ja sobiva ilmapuhul võib siis kõik töötõõd rakendada istutamiseks. Siinjuures on vajalik istutamispulk või istutamislabidas, kuna aga vaoharjale adra järgi võib täiesti käsitsi istuda. Kui istutatakse künnivagudele, siis jääb maapind pärast seda koredaks, mis testavasti pole soovitav. Seepärast ei ole see istutamisviis mitte kõige parem, kuigi teda lihtsuse mõttes ka kasutatakse.

Igal juhul tuleb valvata, et juure ots satuks istutusauku sirgelt või kallakult, kunagi aga mitte kahekordseks paenutatult. On juur liiga pikk, võib teda kahjutult lühemaks näpistada. Kui taimed on liig suured, siis on sageli kasulik ka ära murda laiemad lehed, mis kõige enam niiskust välja auravad.

Üksikute taimede vahekaugus oleneb maapinna viljakusest ja sordi iseloomust. Saksamaal on osutunud sobivamaks leherohkete liikide juures 60-sentimeetriline ridadevahe ja 40-sentimeetriline taimevahe. On võimalik, et Eestis — nagu kartuli juureski — ka kaalikale on sobivam tihedam istutamine.

Et kergendada umbrohu hävitamist, peab külv kasvupeenrale toimuma alati ridades ja seemnehulk ei tohi olla rohkem kui 12 kg ha. s.t. 120 gr. 100 rm-le. Siis saavad taimed tugevaks areneda ja ei kasvata ainult pikkust. Mida hõredamalt külvatakse, seda enam pinda läheb tarvis ja seda tugevamaks muutuvad istikud. Ühest kilest seemneist jatkub hää idanemisprotsendi juures ühe hektaari täisistutamiseks.

Liig varase külvi eest tuleb hoiduda, sest tugev öökülm võib idanenud seemne puhul esile kutsuda seemnekandjaid varsi.

Külviaja suhtes tuleb nii siis ilmaga arvestada ja enamasti tabatakse õige hetk, kui seda tehakse varsti pärast kapsaseemne külimist.

Kui puudub kaltsiumiarsenaat, mis hävitab maakirpe, siis võtame viimaseil tahtmise süüa noori taimi sel teel, et me sageli puistame tuhka, lubjatolmu, peent liiva jms. kasteniiskele kasvupeenrale ja taimedele. Kirbud armastavad „krigisemist hammaste all" sama vähe kui meie. Ka amoniagi hais ho busesõnnikust või vähese petrooleumiga niisutatud saepuru hävitab nende loomakeste iau, kes sageli terve kultuuri lühikese aja jooksul võivad hävitada.

Lõpuks olgu veel tähendatud, et kaalikas kuulub rühvelviljade hulka ja nõuab vastavat kohtlemist. Kui talle seda sageli samal määral osaks ei saa, kui loomapeedile, siis seepärast, et teda kasvatatakse sageli nii öelda hädaabinõuna ja talle — täiesti õigustamatult — ei osutata sellist lugupidamist, kui „õilsamale" ja tundlikumale loomapeedile. Kaalikas vastab sellele aga vaikselt: „Nagu sina mulle, nii mina sulle."

Lõpuks olgu veel märgitud, et meil on laialtlevinud arvamine, nagu muutuks piim kibedaks, kui lehmi toidetakse kaalikaga. See arvamine on täiesti ekslik. Piima kibeda maitse põhjustajaks on koli bakter, mida leidub kaalikaga toidetud lehmade sõnnikus, mitte aga piimas eneses. Kui laudad on puhtad ja piim lüpsmise järgi otsekohe kiiresti laudast eemaldada, siis ei teki kibedat maitset. Teatavasti toidetakse ka Taanis lehmi suurel määral kaalikaga. Taanlased viivad aga oma lehmad lüpsmise ajaks enamasti laudast välja ja nende piima kvaliteet on teatavasti laitmatu.

Tsherkassõ kotis

Mälestusi ajast, mil eestlased seal võitlesid

Igavesti unustamatuks jääb see marss, millega Saksa grenaderid ja nende reivalilitlased murdsid endale Tsherkassõ kotist tee vabadusse. Hiljem nad võib-olla isegi imestavad, kuidas nad suutsid nädalaid kokkusurutud maa-alal vaenlase suurrünnakuile vastu pidada, samal ajal kui kõik leotused väljapääsuks tükk-tükilt purunesid. Ükski sõna ja ükski pilt ei suuda kirjeldada asjade tõelist olukorda. Neile, kes neis võitlussangareina langesid, ja neile, kes lõpuks ainulaadse hooga piiramisrõnga murdsid, koondades selleks kõik oma südameis veel peituvad jõud, kuulub kõigi Euroopa bolševismivastaseks võitluseks koondunud rahvaste austus.

Nende meeste hulka kuulusid ka SS-soomusgrenaderide diviisi „Viking" koosseisus võitlevad eesti SS-vabatahtlikud. Allpool kirjeldab üks piiramisrõngast pääsnud eesti vabatahtlik „Rindelõhe" kaastöölisele üht päeva selles lakkamatus võitluste ahelas.

Kuigi talvine päev vajub ruttu ja tavaliselt õhtule, on ta siiski elnud ka rikas sündmustest, et teda tasub meenutada. SS-soomusgrenaderid on annud oma parima, olles müüd surmani väsinud oma rünnakkahurite juures. Ümberringi paistavad silma äsjase raske lahingu jäljed. Üksikud Ukraina küla elanikud, enamikus naised, on agarasti ametis oma elamute kustutustöödel, joostes veeämbriga. Nende elamud — šighurtsikud — on haaratud tulekeeltest. Purunenud tallide ja lautade vahel seisavad üksikud loomad, vaadates segaste ja hirmunud pilkudega hävinud ulualuste poole. Pisut eemal leegitsevad ühe purukslastud nõukogude T-34 tanki riismed.

Umami suunas siirduv maantee, mille pärast päev läbi on võideldud, on kaetud mürenkraatritega ja sarnaneb pärast päevi kestnud lumelörtsi, sadu üleskuntud põlluga. Kuid nüüd on ta jälle kindlasti meie käes. Alles täna oli ta vaenlase valduses.

Nii saabub taas kõle talveöö, mis annab päevi ja öid lahingust osa võtnud SS-vabatahtlikele kõigist germaani rahvusest ja Eestist jälle ühe uneta öö seniseile lisaks. Vaenlane idas, põhjas, lõunas — ja läänes! Ring tõmbub üha tugevamini meie ümber koomale. Laure teatab ühe vaenlase tangikorpuse lähenemisest.

Öö on möödunud. Juba koidab algav päev, mis tahab sarnaneda eelmisega. Hommikuses udus püüavad vaenlase ahelikud tungida meie positsiooniideni. Tihedad kuulipildujavalangud meie tiibadelt võtavad nad vastu. Vaenlane vastab kogupaugukahurist. Mõne tunni järele jääb kuulipildujatuli ja granaadiheitjate dueli vaiksemaks. Lahingumüra vaibub.

Siis aga järsku algavad kohutavad tulevalangud kogulasuurtükkidest. Õhk pea kohal täitub vihisevate granaatidega ja hetk hiljem surume kõik kaitset otsides maa ligi. Kahel vaenlase kompaniil õnnestub oma kahurväe tugeval tulekaitsel meie liinidesse sisse tungida. Meie järsu ja otsustava vastulöögiga riivistatakse aga sissemurd ja selle järele hävitatakse veriste ohvritega vaenlasele nende sissetunginud jõud. Jälle on Stalinil kaks kompaniid vähem!

Kell oli juba 9, kuid olukord on jäänud endiseks. Kaitseliinid on kindlasti meie käes, olgugi et saime tunda vaenlase rünnaku tegevust ja võimsust. Äsjases võitluses võetud vangid, kes kuulusid ühte karistuskompaniisse, jutustavad bolševike kavatsusest rünnata tankidega. Kergemad haavatud jäävad pärast sidumist rivisse. Side meie järelvägedega on pidevalt ägeda vaenlase suurtükitule all ja on karta, et bolševikud uute rünnakutega meid omadest hoopis eraldada püüavad. Nii katsuvad nad juba päevi meid tükeldada. Kõrgemalt poolt on aga kindel käsk pidada maantee iga hinna eest enda käes.

Vahepeal on kell saanud 10 ja pärast lühikest rünnakupausi on vaenlane järsku platsi toonud tankid. Nad üritavad rinnet läbi murda kahe meie kompanii vahel. Meie seisukord näib muutuvat lootusetuks. Bolševike tankid manööverdavad juba meie laskurpesade taga. Nende mootorite müriin läheneb järjest rohkem võitlusgrupi komandöri punkri asukohale.

Komandör kõneleb parajasti telefoniga ühe tankikompanii ülemaga. Kavatsetakse anda vastulöök paari kompaniiga, tungides vaenlase selja taha ja niivõrd likvideerida tekkinud ohtlik olukord.

Komandör püsib rahulikuna. Ta rahu sisendab ka teistesse meelekindlust. Üks T-34 põleb! Eemal tulistavad juba meie tankid. On alanud vasturünnak.

Jälle on olukord rahunenud ja näib, nagu oleksime üle saanud raskeimast ja kriitilisimast olukorrast. Komandör on aga siiski skeptiline ja manitseb mehi täielikule ettevaatusele, et valmis olla vaenlase suurrünnakuks, kui see alustab otsustavat läbimurdu oma motoriseeritud jalaväediivisi ja tankikorpusega meie rindest. Vaenlase võimaliku läbimurru likvideerimiseks hoitakse lahinguvalmis meie pioneerkompaniid.

Vahepeal kasvab uus hädaoht meie selja taga. Üks uus bolševike tankiüksus valmistub rünnakuks. Nii teatavad esimesed postid eeliinil. Raske on sõnades kirjeldada neid raskusi, mis nüüd tekivad ükstelse järele. Ühe kompanii ülem on äsja teatanud, et kompanii on pidanud väikese koosseisuga tagasi lööma vaenlase rünnaku pärast seda, kui neil pool tundi oli kestnud kõige pinevam võitlus kaheksa vaenlase T-34 tankiga. Komandöri punkri juures näib olukord esialgu olevat rahulik. Kuid siis purustab ligidal lõhkev granaat tillukesed aknaruudud ja laest variseb mulda, kattes kaardid ja plaanid.

Olukord muutub peagu lootusetuks. Oleme valmis bolševike lööki vastu võtma. Veel kord mõtleme kaugele kodumaale, mida meie silmad võib-olla kunagi enam ei näe. Ka komandör haarab püstolkuulipilduja ja liitub isiklikult hõrenenud kaitsjate ridadega.

Seisame ainsa pääsmist tõotava tee lähedal kaevikuis. Bolševike suurtükituli on muutunud põrguks. Mitu korda surub õhusurve meid kaeviku põhja pikali.

Varsti annab komandör diviisile raadio teel teate, et vaenlane on mõnest nõrgemini juigestatud kohast külasse sisse tunginud ja et nüüd ähvardab üksust rünnak idast, põhjast, kirdest ja edelast. Asume viimasele ja otsustavale vastulöögile.

Pool tundi hiljem on olukord stabiliseerunud. Meil on kaotusi, kuid vaenlase omad ületavad need mitme- ja mitmekordselt. Oleme hävitanud 15 vaenlase tanki kõik eranditult T-34 tüüpi. Meie rasked välihaubitsad on pärast laskemoona kohalejõudmist alustanud tihedat tulistamist vaenlase ründavate üksuste vastu. Bolševike rünnak maantee vastu, mis oli suunatud meie laialivalgunud üksuste ühinemise takistamiseks, on tagasi lööd.

Samuti kui eile, on ka täna järgnenud tulisele päevale rahulik öö. Ka järgnev päev on sarnanevalt eelmisega tume ja sombune. Osalt oleme ilmale tänulikudki, sest seetõttu pole meil karta vaenlase õhurünnakuid. Vel pole kadunud kõik! Paljud haaravad pliiatsi ja paberi, et väriseva ja raske käega kirjutada kirja oma kodustele, et need tema pärast muretud oleksid. Meie olime järjekordselt täitnud oma ülesande.

Veel kulus aga palju päevi ja öid, enne kui me vabanemise vaenlase kägistavast haardest.

V E

Impeeriumi väljamüük

Kedagi, kes Roosevelti välispoliitikat kas või ainult lühikest aega on jälginud, ei saa üllatada hiljuti avaldatud teade, et USA soovib endisi Briti Lääne-Atlandi toetuspunkte Bermudas, Bahama saartel, Barbadoses ja samuti ka tähtsaid New-Foundlandi sadamaid, mitte ainult 99 aastaks rendile võtta, vaid alatiseks endaga ühendada. Juba kaua ajab USA kõigis maailmajagudes oma õitsevat inkassoäri, võttes võlglaselt, kes ei saa end liigutada, ära suuremaid reaalväärtusi. Teatavasti on Rooseveltil Vaikses Ookeanis samad plaanid: omandada kõik toetuspunktid ja saarterühmad, vaatamata sellele, kas nad kuulusid Britile või Jaapanile.

Pole ka liiga julge oletada, et Portugali ähvardab hädaoht kaotada surve mõjul laenuks antud Asooride üle poliitiline võim täielikult, kuigi talle need saared ehk proforma jäetakse.

Imestunud pealtvaataja küsib ehk, kuidas on see võimalik, et Inglismaa allstub protestita kõigile neile korraldustele. Kui mõtleme äritsemise algusele mainitud saartega Ameerika ranniku ees, siis oleme sunnitud möönma, et see tasu, mis Churchill Rooseveltilt nende toetuspunktide eest sai, nimelt „50 vana hävitajat", ei olnud sugugi nii väärtusetu. Nende hävitajate vanus väljendub kõige rohkem ainult nende aeglus võrreldes moodsate tüüpide kiirusega. Nende saavutustest jatkus aga tükiks ajaks täielikuks konvoide kaitseks. Seega olid need hävitajad mitte väärtusetu praht, vaid Inglismaale seekord tingimatult vajalikud sõjaabinõud. Sellesse sõtta astus Inglismaa, nagu teada, Atlandi majandussõjaks ammugi mitte küllaldase spetsiaalvarustusega. Eriti hiigelsuurel merelaevastikul puudus Atlandi konvoide kaitseks kohane laevastik, mis pidi alguses Inglismaad kaitsma ka hirmsaima vaenlase, allveelaeva, vastu. Sellas valguses vaadatuna polnud häda sunnil toimunud USA lähimas mõjupiirkonnas asuvate Lääne-Atlandi saarte vahetus Churchillile just halb äri. Sest just nende saarte eriline varustamine sõja kestel oma mereväevõitlusjõududega oleks Inglismaa tohutute pingutuste juures, mida Saksa aktsioonid ta merevõimupotensiaalilt nõudsid, seda üldse teostada. Nii näis Churchilli vahetusleping briti mereväe prillide läbi vaadatuna tahes tahtmatult õigena.

Konks on aga mujal. Oleks võinud ju neilt kahelt liitlaselt oodata, et nad oma toetuspunktide kokkuleppe viivad mõistlikku raami, s. t. kokku lepivad rendiasjus, mis kestaks kas „sõja lõpuni" või „10 aastat" ühes kõigi summade tagasimaksmisega, mis Roosevelt toetuspunktidesse mahutas, sellele lisanduvate intresside ja liitintressidega. Siin on Churchill aga sisse veetud. Pole tarvis tunda isegi arvutuskunsti veendumiseks, et laenuaeg 99 aastat, seega terve sajand on sama hea kui „igaveseks ajaks". Miski ei tõenda selgemini, kui just praegune tehniline sõda oma sündmuste kiire arenguga, millised tohutud pöörded on võimalikud vaid väheste aastate jooksul kogu maailma riikidestruktuuris. 99 aasta jooksul võib maakera muuta oma riikidepalet veel mitmeid kordi. Miks võeti rendiajaks just 99 aastat, miks mitte 100 või siis 90? See aastate arv oli saanud teatud määral juba tavašiguseks. Nii näit. olid inglased möödunud sajandi keskel hiinlastelt rentinud 99 aastaks Hongkongi, ja Saksamaa võttis endale Kiantšau ala samuti 99 aastaks. Praegust sõda arvestades aga ei ole nii pikk tähtaeg õigustatud ja aumehelik tahe toetuspunkte pärast tarvitamist tagasi anda, oleks ka põhjustanud lühema tähtaja. See tehing oli Churchillile, rääkides börsikeeles, halb äri, osutades USA suure teene tema praegustes hiilgavates maamandamise-äritsemistes. Churchill ja kõik Briti mereväeohvitserid teadsid ju küll, millised hädaohud silmapiirile kerkisid pärast Washingtoni laevastikukokkulepet 1922. Jääb niisiis küsimus: kes on ta teadlikult igaveseks maha sahkerdanud Briti impeeriumi kõrgemad väärtused, kuigi ta võis loota, et nõukogud purustavad maasõjas vihatud Saksamaa õige pea, sest iga üksik meretoetuspunkt on Inglise mereriigis väärtuslikuks, bädatarvilikuks lüliku kõike koosheidavas. Ilma silmi piigutamata viib Churchill selle hiilgava ehitise, nagu on seda impeeriumi samm-sammult ligemale kokkavarisemisele, ehitise mille kindlustamise kallal ta ise noore politikuna agaralt ja targalt kaasa töötas. Briti väljamüügi arenevad saatuslikud sündmused on sõja lõpust täiesti sõltumatud. Pole enam saladus, et kolmest liitlasest — ükskõik millisena sõjalõpp ka kujuneb — on Inglismaa üksinda igal alalkaotaja.

Vaadelgem kui ebasoodsalt see väljamüük on alanud. Näiteid Briti maailmavõimu halastamatust tõenestumisest leidub küllases. Miks on näiteks mõned vähesed USA merevõitlusjõud Vahemeres tegutsenud ka väiksemate ülesannete puhul, kui oli Nettuno? Selleks, et USA sobival ajal ka seal võiks esitada nõudmisi. Miks on Roosevelt loobunud nõudmast Inglismaalt sõjalaevu kas või ainult kord Britile kuulunud Vaikse ookeani toetuspunktide uuesti vallutamiseks? Esiteks sellepärast ta usub sellega ise toime tulevat, teiseks aga esitatakse selletõttu hiljem endastmõistetavalt suurem-mõõdulised nõudmised Inglismaale, kuidas võis Inglismaa taluda Nõukogude liidul võimaldati mõjule pääseda Vahemeres? Sest et ta on jäänud oimetuks? Seda on juba nii mõnigi Briti mereväeohvitser kaevanud omas südames. Võimetu suure sõbra ees teispool Atlandi, võimetu suure tundmatu ees idas. Sõjalaevad on küll merevõimu seelduseks, kuid nad on vaid üks osa sellest. Ja inglased ei näe, et teised merevõimu elamendid, toetuspunktid, võim meresõite üle, kistakse neilt tükk-tükilt käest. Kuid see asjaolu peaks kõige rohkem puudutama Briti impeeriumi kodanikke endid. Ja kord saavad nad teadlikuks sellest kibedast tõelikkusest.

—B. E.—

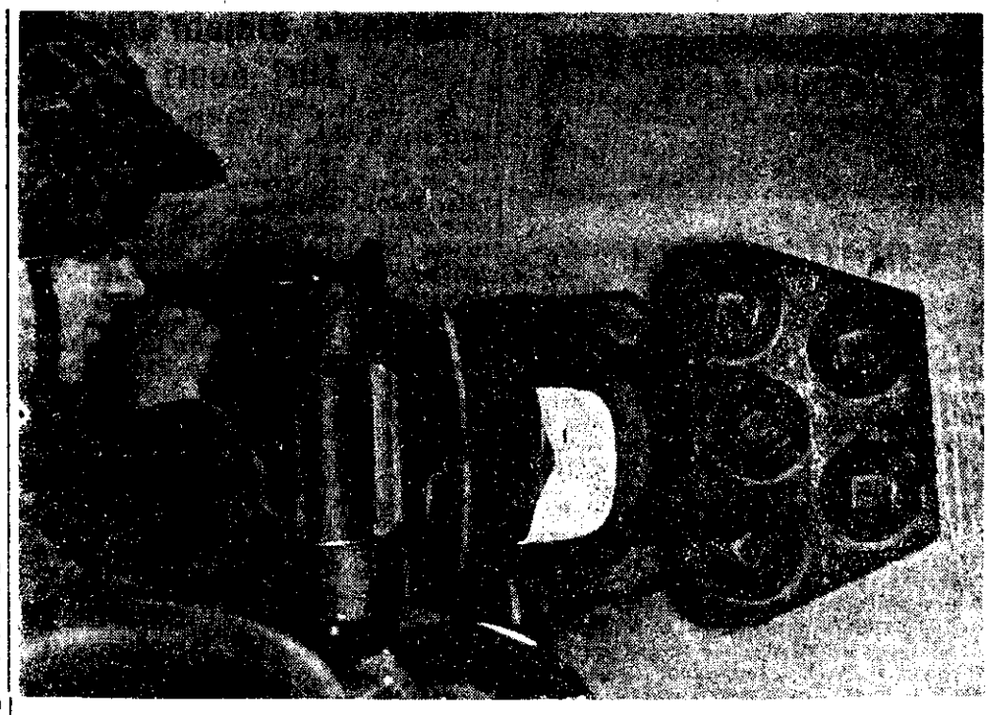

Atlandi-valli raamides on ka Taani rannik kindlustatud toetuspunktide ja punkritega, mis pakuvad küllaldast kaitset invasiooni vastu. Meie pildil: ühe punkri laskeavaus avatakse. (PK.-sõjak. König. Wb.)

Noorte Päevad üle maa jaanipäeval ja suve lõpul

Juba möödunud sügisest kujunes meie maal töötavate noorte kauniks ühiseks traditsiooniks Noorte Päev, mis toimus ülemaaliselt kõigis valdades.

Ühenduses noorte vabaaja veetmise korraldamisega on asutud noorte maatööjuhtide ja noorte kasvatajate juhtide ühisel koostööl ka tänavuste Noorte Päevade ettevalmistamisele. Mitmel pool antakse Noorte Päevadele rahvapärane iseloom rahvapärimuste ainetel. Näiteks Läänemaal korraldatakse päevad killamängudena.

Tänavu toimuvad kevadised Noorte Päevad Jaanipäeva paiku, tõotades kujuneda kõigiti noorte meelikõitvaiks kogunemisteks kõigis valdades ülemaaliselt. Mõnel pool koondatakse Noorte Päevadeks linna või suuremat keskust ümbritsevate valdade noored ühiseks taotluseks Noorte Püha nime all. Nii toimusid möödunud sügisel suuremad Noorte Päevad väga elamusrikkaik Paides, kus need kavatsetakse ka tänavu läbi viia, mille keskseks paigaks on ajalooline lossimägi.

Noorte Peastaabist märgitakse, et Noorte Päevad viiakse tänavugi läbi endise aasta eeskujul, mille kavas on pidulik ava- ja lõpuosa lühisõnavõttude, laulu- ja võimalusel ka orkestriettekannetega. Sellele järgneks meelelahutuslik osa laulu-, mängu ja sportlike ürituste alal, külaskäigud eeskujulikesse talundeisse, ajalooliste vaatamisväärsuste külastamised jne. Eesti Noorte Peastaap on väljatöötanud lähemad kavatsuse ainestikud üldises ja kehalise kasvatuse osas. Päevade kavastamise raskuspunkt iasub noorte maatöö- ja kasvatuspiirkonna juhtidel ning vabatahtlikel kaastöölistel, kellelt loodetakse suuresti omaalgatust päevade sisustamisel. Peanõudeks on, et Noorte Päevad läbiviidaks noortele sobivas kasvatuslikus miljöös.

Olgu Noorte Pühal kõigil noortel koos oma juhtkonnaga rinnus see tunne, et nemad ei taotle ega võitle ühistel tööradadel mitte üksi, vaid ühises noorte peres. Kajastugu Noorte Päevad suurte sõpruspäevadena meie noorte tegevuse taotlusis.

Rahva kultuurilisest isetegevusest Eestis

Kujuka pildi Eesti rahva iseloomust enesemääramisel ja isetegutsemisel annavad rahva vabahariduslikku ja seltskondliku tegevuse struktuur ja tegutsemise viisid.

Tähtsaimaks tegureiks eesti rahva kultuuri arendamisel viimaseil aastakümneil on kujunenud rahva isetegevusel põhjenevad haridus- ja seltskondlikud organisatsioonid, millest paljud on praegu 60—70 a. vanad.

Enne bolševikkude sissetungi oli Eestis registreeritud 5000 mitmesugusesihilist rahvaisetegevusele põhjenevat organisatsiooni, millede liikmete koguarv ulatus umbes 150.000. — Nimetatud organisatsioonid oma liikmeskonnaga olid koondunud tegutsemiseks 430 rahvamaja ümber. Peale maa vabastamist bolševikest võis uuesti alata isetegevusele põhinevate organisatsioonide tegutsemine.

Tähtsamatena tähendatud organisatsioonidest tuleks mainida haridus- ja kooliseltse. Terve rida neist asutas eesti linnades alg-, kesk- ja kutsekoole, pidas üleval või toetas neid. Mainitud koolide õpilasist on võrsunud palju tuntumaid Eesti juhtivaid tegelasi.

Järgmisena tuleks mainida teatri, laulu-mängu ja laulu-muusika seltse. Tähendatud seltsid on olnud Eesti lavakunsti, laulu ja muusika taimelavadeks, kasvatajateks ja arendajateks. Neist on võrsunud ka meie praegused teatrid: Estonia, Vanemuine, Endla, Säde, Kannel j. t.

Erilist allakriipsutamist eesti rahva kultuurilise taseme tõstmisel väärivad maa- ja väikelinnade vabatahtlikud tuletõrjeühingud, mis oma ülemaaliselt laialdase võrgu kaudu on peale puhtt tuletõrje alalise tegevuse ja saavutuste harrastanud ja arendanud väga intensiivselt ka näitlemist, sporti, koorilaulu, muusikat, rahvatantsu jm.

Eelmistele järgnevad põllumeeste seltsid, milledel on suuri teeneid eesti põllukultuuri, karjakasvatuse ja tõuaretamise, piimamajanduse jne. edendamisel.

Ka maanaiste seltsidel oli eesti kultuuri tõstmisel tähtis osa. Nende poolt on korraldatud Eestis sadu kursusi ja loenguid tervisheim, koduse kasvatuse, kodumajanduse, käsitöö, kangakudumise, kokakunsti j. n. e. aladel.

Mainimata ei saa jätta ka samale põhimõttele rajatud eesti spordiorganisatsioone, kust on võrsunud ülemaailmalise kuulsusega sportlasi, alates eesti spordi pionecride Lurichi, Abergiga ja lõpetades olümpiavõitjate ja teiste rahvusvahelise kuulsusega sportlastega nagu Palusalu, Lossman, Kolmpere, Kotkas, Pütsep, Väli, Neuland, Tammer, Luhaäär, Sule, Kuuse, Viiding, Kreek, Stepulov, Raadik, Lokotar, Viiberg, Kivistik, Kivioja ja palju teisi igasugustelt spordialadelt.

Siia juurde tuleb arvata veel mitmesuguseid noorsooühinguid, karskusseltse, kutseühinguid ja paljusid muid seltskondlikke organisatsioone.

Paralleelselt mainitutega on tegutsenud väga produktiivselt Eesti Haridusliit, korraldades peamiselt lavakunsti kursusi ja mitmesuguseid üldhariduslikke loenguid üle Eesti.

Sama tähtis osa eesti laulu ja muusika arendamisel viimasel ajal on olnud Eesti Lauljate Liidul.

Lisaks loetletuile tuleb mainida veel meie rahvaülikoole, mis tegutsedes kuni viimse ajani kõikides maakondades ja pea kõikides linnades üle Eesti, on korraldanud sadu üldhariduslikke, poliitilisi ja muusisulisi loenguid, aktusi, rahvuslikke kontsertaktusi jne.

Kõikide loetletud organisatsioonide tegevus, eriti maal, on koondunud rahvamajade ja nende aset täitvate seltsimajade ruumidesse.

Pärast Eesti vallutamist bolševikkude poolt suleti kõik hariduslikud ja seltskondlikud organisatsioonid, nende varandused võeti üle, arhiivid, raamatud ja kirjavahetus hävitati ja paljud nende juhtivatest tegelasist arreteeriti, küüditati, või surmati kohal.

Rahvamajadest hävitati bolševike poolt ja sõja möllus 35 täielikult. Tugevasti kannatada said bolševike poolt sõja olukorras 90 rahvamaja. Lisaks loetletuile on hävinenud terrorirünnakuil Tallinnale, Tartule ja Narvale veel 12 rahvamaja.

Möödunud kahe aasta jooksul on osa kannatada saanud rahvamajadest rahva enda algatusel taas korda seatud milleks ka Eesti Omavalitsus andis 120.000 riigimarka toetust.

Bolševike poolt suletud organisatsioonidest on 1.500 haridus-, spordi-, tuletõrje-, põllumeeste-, maanaiste-, noorsoo- j.m. organisatsiooni, oma tegevust uuesti alustanud ja endise 430 rahvamaja asemele on Eesti Omavalitsuse Haridusdirektooriumil kavas võtta rahvamajade võrku juba käesoleval aastal vähemalt 600 rahvamaja.

Lisaks mainituile tegutsevad Eestis veel üle 700 avaliku rahvaraamatukogu, kümneid muuseume ja palju muid kultuurilise tähtsusega asutusi.

Praegu on tund, kus iga eesti mees ja naine, kas relvaga või ilma, peab teadma oma kohust.

Lõuna-Itaalias lokkab korruptsioon

Budapest, 21. 5. (DNB) Colin Ross laseb oma artiklis, mille ta kirjutas „Esti Ujsagile" laupäeval, kõnelda 17-aastasel tütarlapsel Napolist, kel õnnestus peolnäiginult jõuda Saksa liinideni. Selle tütarlapse õudustäratavad ja vapustavad kirjeldused, mis tõstavad anglo-ameeriklaste okupatsioonist tingitud mõjud õigesse valgusse, väärivad tähelepanu.

Tütarlaps, nii öeldakse kirjelduses, leiti kellegi veoautojuhi poolt mäejalal otse rinde taga. Ta oli täiesti nälginud, räbalais ja määrdunud ja ta näost peegeldus hirm. Kuidas tal õnnestus rindeni läbi murda, seda ta enam ei tea. Ta oli toatüdrukuks Napoli vanadekodus. Ameeriklased võtsid maja üle ja ajasid seesolijad ning personaali tänavale sõnadega: Minge kerjama!

Mis võib juhtuda tütarlapsega, küsib autor, kes peab öösel tänavail joobnud ameerika, inglise ja neeger-sõdurite keskel ringi hulkuma. Korduvalt tungisid talle kallale lärmitsevad ameerika sõdurid, kes röövisid temalt, mis ta veel omas. Teine kord tungisid talle kallale joobnud neeger-sõdurid ja vägistasid ta. Nutukramp vapustas tütarlast neid kohutavaid asju meenutadea, mille tagajärjel ta oli jäänud rasedaks ja suguhaigeks. Ühe itaallase majas, kuhu tütarlaps lühikeseks ajaks oli vastu võetud, elas terve perekond sellest, et majatütar oli kellegi neegerleitnandi armuke.

Tütarlaps jutustab edasi, et terve ümbrus kubises lausa igasugustest haigustest. Korruptsioon liitlaste sõdurite ridades on tohutu. Ennekõike ei ole mingisugust distsipliini. Nii-ütelda iga ameerika sõdur on korruptiivne. Mida kõrgem on ta auaste, seda suurem on ka ta korruptsioon. Terved majasisseseaded, kui on tegemist antiikesemetega, pakitakse ohvitseride poolt lihtsalt sisse ja saadetakse Ameerikasse.

Lõuna-Itaalias valitseb praegu plekiline ja näljasoetõbi. Kümned tuhanded inimesed lamavad haigetena tänavail ilma igasugune ravita. Üksi veebruarikuus suri Napolis 70.000 inimest taudidesse.

Itaallaste elamistingimused on kohutavad. Itaallased peavad töötama nii-ütelda mitte millegi eest. Tööline saab Napolis päevas 80 liiri, millest ei jatku isegi leiva ostmiseks. Kui siis keegi varastab, koheldakse teda metsikult ja heidetakse ta vanglasse.

Badoglio kliki lähem ümbrus asub ja lõbutseb end Posillipos. Tegelikult aga ei ole sealgi olukorrad paremad kui Napoli tänavail. Hertsoginnad ja krahvinnad müüvad end samuti nagu kodanlaste naised ja tänavatüdrukud. Ainus vahe seisneb ainult selles, et Posillipos on hind selle eest kõrgem kui mujal.

On kergesti mõistetav, et see allakäinud moraal annab end tunda ka ameerika armee naisabijõududele. Naised ameerika sõjaväes joovad niisama palju kui mehed. Ühel ilusal päeval olid nad oma asukohas Sera Capriolo hertsogi palees nõivõrd joobnud, et nad ettevaatamatusest süütasid maja põlema.

Kroonprints Umberto lõbutseb suurepäraselt Posillipos iga päev teise naisega ja endine kuningas Viktor Emanuel sahkerdab vahepeal oma maad maha Stalinile.

AMETLIKUD TEATED

TEADAANNE

Järva maavalitsuse majandusosakond teatab käesolevaga, et avalduste esitamisel viina ostulubade saamiseks abiellumise, sünni ja surma puhul, tuleb ostulea saamist taotleval isikul esitada maavalitsuse majandusosakonnale abiellumise puhul abieluteatis, sünni puhul sünniteatis ning surma puhul surmateatis. Lisaks sellele tuleb sünni puhul juhul, kui laps on 5-6 kuud vana, esitada lisaks sünniteatisele ka õpetaja tõend selle kohta, millal toimub lapse ristimine. Matuste puhul rahuldatakse vastavad avaldused vaid siis, kui avaldus on esitatud mitte hiljem kui 10 päeva peale surmajuhtumit. Ostulube viina saamiseks antakse vaid juhul, kui sünnid ja abiellumised on toimunud peale 21. juunit 1940. a. Juhul aga, kui vastavad kiriklikud toimingud sündide, abiellumiste ja surmajuhtumite osas on juba tehtud, ostulube enam välja ei anta. Kuna ostulube viina saamiseks antakse vaid perekondlike koosviibimiste korraldamiseks, siis antakse ostulube vaid ühekordselt, sellele vaatamata, mitu last korraga ristitakse. Sama on kehtiv ka pulmade ja varrude koos korraldamise puhul.

Järva maavalitsuse majandusosakond.

Kiriklikke teateid

Ambla kirik. Esimesel Nelipühal, 28. mail kell 11 homm. jumalateenistus. Tarvitusel laululehed. Teisel Nelipühal, 29. mail kell 11 homm. jumalateenistus. Tarvitusel laululehed.

Leeriõpetus poeg- ja tütarlastele algab 12. juunil kell 10 homm. Õp. R. Peiker

Paide Püha Risti kirik. Esimesel Nelipühal, 28. mail, kell 11 homm. jumalateenistus laululehtedega. Teisel Nelipühal, 29. mail, kell 11 homm. köstri jumalateenistus.

Suvisesse eraleeri astuda soovijail palun ülesanda kuni 5. juunini s. a. koguduse kantseleis.

Anna kirik. Esimesel Nelipühal, 28. mail kell 11 köstri jumalateenistus. Teisel Nelipühal, 29. mail, kell 11 homm. õpetaja jumalateenistus laululehtedega. Õp. M. Saar

Vajatakse maalasuvate laste juurde korralikku lapsi armastavat TEENIJAT. Pakkumised saata: Paide, S.-Aia 14. Karus. Palkamine Paide Tööameti kaudu.

Ametiskäiv naisisik soovib KORTERIT või tuba erasisseküügu ja keeduvõimalusega. Teatada slt. märgusõna „Korter"

Müüa SEAPÕRSAID. Hind Rmk. 20.— Teateid saab slt. „seapõrsas".

Soovin vahetada 6-voldilist TUULEGENERAATORI jalgratta vastu. Teatada slt. „tuulegeneraator".

Müüa JALGRATAS Rmk. 150.- ja VOKK Rmk. 50.- Samas soovitakse osta LÜPSILEHMA. Teatada Karulale, Raudemetsa pk. 6. Türi.

PORTFELL nootidega KADUNUD, rongil 25. apr. s. a. õhtul Tamsalu, Paide ja Türi liinil. Nootidest osa L. Taltriku nimega. Ausat leidjat palun vaevatasu eest ära tuua, või teatada aadressil: Joh. Klein, Viljandi Posti tn. 9.

Müüa vana HOBUNE normiks. Hind Rmk. 200.- Teatada, Paide, Rüütli tn. 36.